Paris'te gençliğin ayaklanışı

FRANSA'DA MAYIS PATLAMASI

CAN KOLUKISA

FRANSA'DA MAYIS PATLAMASI

(PARİS'TE GENÇLİĞİN AYAKLANIŞI)

Kitaş Yayınları

Posta Kutusu 975 — Sirkeci, İstanbul

(Ankara Cad. No. 107 Kat 2
Sirkeci - İstanbul)

1968 Kasım — İstanbul

Dizgi : **GÜL Matbaası**
Baskı : **BAHAR matbaası**

Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları

FRANSA'DA MAYIS PATLAMASI

(PARİS'TE GENÇLİĞİN AYAKLANIŞI)

YAZAN : CAN KOLUKISA

GENÇLİK ve TOPLUM DİZİSİ No: 1

BAŞLARKEN

PARİS'te Mayıs, yılın en güzel ayıdır.

Uzun süren soğuk ve yağışlı kış günlerinden sonra, güneş gerçek yüzünü mayısta göstermeye başlar. Yeşillenmiş ağaçlar ve rengârenk giysileriyle gençler, kara ve somurtuk yüzünü Paris'in, biraz olsun değiştirir ve ona bir renk cümbüşü yaşatırlar. Kahve masa ve iskemleleri kaldırımlara taşarken, kuzeyin sisli-puslu ülkelerinden sarışın ve soluk benizli turistler de akın etmeye başlar Paris'e. Güneyin daha sıcak ülkelerine göçmeden önce ilk durağı Paris'te yapacaklar, ilk güneşi orada tadacaklardır.

Böylece, ilk aşklar da mayısta başlar Paris'te. Kuzeyin sarışınlarıyla, güneyin esmerleri ve siyahları ilk defa bu ayda karşılaşmaya başlar.

Seine kıyıları, Sacré-Coeur, Notre-Dame, Eiffel, Louvre bunlardan binlercesinin istilâsına uğrar, geceleri Quartier-Latin bir bayram yerine döner.

Kitapçıları, ressamları, müzisyenleri ve yosmalarıyle bütün canlılığını kazanır sokaklar bu ayda. Talebelerin yıl sonu balolarını reklâm için yaptıkları gösteriler ve türlü maskaralıklarla ayrı bir renk ve hava katarlar sokaklara. Kısacası Mayıs ayında Paris güzeldir ve yaşanır.

1968'de gene böyle bir Mayıs bekliyorduk Paris'te: fakat hic de umduğumuz gibi olmadı.

Hava inadına soğuk mu soğuk, kara mı karaydı.

Sicim gibi yağan yağmurların ardı arkası kesilmiyor, gökyüzünü dolduran kara bulutların ardından güneş hiç belirmeyecekmiş gibi geliyordu.

Quartier-Latin'de geçmiş yıllara nisbetle, sessiz mi sessiz, sönük mü sönüktü. Taa ki: İlk bomba patlayana, ilk kaldırım taşı yerinden oynatılana dek...

Gene bir kiraz zamanıydı. Güneş Paris'in yüzünü henüz ısıtmaya başlamıştı. Tarihî Notre-Dame Kilisesi, bilmem kaç milyonuncu ziyaretçisini, turistleri karşılamaya hazırlanıyordu. Asırların tarihini kirli sularına gömmüş Seine nehri, gelecek günlerin gürültüsünden habersiz ağır, ağır geçiyordu köprülerin altından. Kitabın yazarı Can Kolukısa öğrenci hareketinin başlamasından birkaç gün önce Notre-Dame kilisesi önünde.

KISALTILMIŞ İSİMLER ENDEKSİ

C.A.L.	Liseliler Hareket Komitesi
C.G.C.	Genel Hizmetliler Konfederasyonu
C.G.T.	Genel İş Konfederasyonu
F.O.	İşçi Gücü
C.F.D.T.	Fransız Demokratik İş Konfederasyonu
C.R.S.	Cumhuriyet Güvenlik Birlikleri
F.E.N.	Millî Eğitim Federasyonu
F.E.R.	Devrimci Talebe Federasyonu
J.C.R.	Devrimci Genç Komünistler
O.R.T.F.	Fransız Radyo ve Televizyonu
S.N.E.Sup.	Millî Yüksek Öğretim Sendikası
U.N.E.F.	Fransız Millî Talebe Birliği

2 MAYIS...

Kanunlara itaat etmek, bunun ne demek istediği pek açık belirtilmemiştir.

SADE

22 Mart hareketini, insafsız bir eleştiri hareketi, toplumun bütün kurallarını değiştirmeye yönelmiş bir hareket olarak tanımlayabiliriz. Anti-emperyalist bir hareket olarak tanımlayabiliriz. Başlangıçta, bir grup öğrenci militan Nanterre'deki fakültelerinde fikir ve ifade hürriyeti için mücadele ediyorlardı. Üniversite, bir evlendirme fabrikası veya arkeoloji müzesi değil, bir mücadele yuvası olsun isteniyordu.

İdareciler 29 Martta fakülteyi kapatarak onları cevaplandırdılar.

İki taraf arasındaki kuvvet ve gövde gösterileri epeydir süregeliyordu. OTORİTELER ve KUDURMUŞLAR arasındaki mücadelenin kimse yabancısı değildi. Fakat şu anda yeni olan, fakültenin kapatılmasıydı. Bu öğrencileri birleştirdi, fakültenin içinde 22 Martçıların olarak bilinen istekler, fakülte dışında bütün öğrencilerin isteği haline geldi. Üniversite sisteminin gerisinde yatan ana meseleleri anlamaya başladıkça, dönen do-

lapları keşfettikçe daha da «zor» ve «güç» olmaya başladılar isteklerinde.

2 Mayısta Doyen (1), kapıların ardında yalnız kalmıştı. Artık karşısında kudurmuşlardan, azılılardan kimse kalmamış, bildirilerini daha rahatlıkla yapabilirdi. Fakat dışarda öğrenciler kendi güçlerinin bilincinde, asistan ve hocalarıyla topianıyorlardı.

Doyen için iki yol vardı seçilecek: Dayatmak veya öğrencinin önünde geri çekilmek. O, geri çekilmemeye kararlıydı. Sekiz talebeyi Üniversite Disiplin Konseyine postalarken, fakülteyi kapatma nedenlerini de zorlama bir gerekçe ile duyuruyordu: «Faşist Occident grubunun Nanterre'de yapmayı ilân ettiği toplantı ve solcu grupla bunların arasında çıkması düşünülebilir bir arbedenin önünü almak...» Aslında akıllıca düşünülmüş bir gerekçe, Sorbonne'daki idarecilerin de çok işine yarayacak, bir gün sonra Sorbonne'un kapatılışında da kullanacaklardı ayni gerekçeyi.

O GÜN...

NANTERRE'DE:

DOYEN Grappin, 22 Mart Hareketi Militanlarından sekiz talebeye, kendilerini Paris Üniversitesi disiplin konseyine sevkettiğini bildiriyordu. Konsey onlar için 6 Mayısta toplanacaktı. Sabah gazetelerinde çıkan haberle birlikte, ilk tepkiler başladı. Talebe örgütleri olayı protesto ettiler ve bunu talebeye karşı

(1) Doyen, yüksek dereceli memur veya dekan. Fransız üniversitesi muhtar değildir ve rektör ile dekanlar hükümetin onayı ile seçilir.

girişilmiş bir baskı ve tahrik hareketi olarak niteledi-ler.

Sabah otuz kadar talebe idarecilerin bürolarına girerek, 2 ve 3 Mayıs günleri yapacakları «anti-emperyalist gün» için kendilerine bir salon verilmesi isteğinde bulundular. İdare isteklerini reddetti.

Occident grubu yarın yapabileceğini umduğu «anti-komünist» bir miting için bildiri dağıtıyor.

22 Mart Hareketi öncülüğünde, Paris'teki ihtilâlci talebe örgütleri (J. C. R., U. J. C., F. E. R., M. A. U.,(1) U. N. E. F. in de katılmasıyle bir çalışma beraberliği toplantısı yaptılar. Nanterre'de talebeye karşı alınmış olan kısıtlayıcı tedbirlerin neler olduğu görüşüldü ve bir gün sonrası için bir miting yapma kararı aldılar. 6 Mayısta toplanacak Üniversite Disiplin Konseyini protesto amacıyle, ayni gün fakülteyi işgale karar verdiler.

Paris Üniversitesi Rektörü Roch'u ziyaretinden sonra. Doyen Grappin Nanterre Edebiyat Fakültesini «belirsiz bir süre» kaydiyle kapatma kararını aldı.

SORBONNE'DA:

Sabah 7.45 de, Sorbonne'daki öğrenci örgütlerine ait bir odada yangın çıktı. Duvarlarda Occident grubunun işaretleri vardı.

Öğleden sonra Üniversite hareket komitesi bir bildiri yayınladı. Bunda üniversite imtihan yönetmeliği şiddetle yeriliyor ve talebeden imtihanlara girmemesi isteniyordu.

---

(1) Örgüt adlarının kısaltılmış şekli. Açıklanmış şekilleri kitabın başında bir listede verilmiştir.

3 MAYIS

Küçücük bir kıvılcım her yeri ateşe vermeye yeterlidir.
MAO

KENDİ yerlerinden sürülmüş 22 Martçıların, hareketlerini sürdürebilecekleri yeni bir yere ve yardımcı kuvvetlere ihtiyaçları vardı. Bu yeni yer Sorbonne olabilir ve Paris'te aşırı solcu öğrenci gruplarına güvenebilirlerdi.

Sorbonne'un avlusunda saat 13 te yapılan miting, «örnek» bir nitelikte geçecekti. Her öğrenci örgütünün temsilcisi söz alarak kendi görüşünü ve 22 Mart Hareketine olan bağlılığını belirtiyordu. Mitingin düzen ve disiplini gene öğrenci militanlar tarafından başarıyla sağlanıyordu.

Yalnız Paris'teki öğrenci örgütlerini harekete, eylememe geçmekte geciktiren bazı tereddütleri vardı. J.R.C. olsun, F.E.R. olsun, U.J.C. olsun, hepsi solcu olmakla beraber, değişik prensiplere ve çalışma sistemlerine sahip örgütlerdi. Daha önemlisi, 22 Mart Hareketinin ne olduğunu tam olarak bilmiyorlardı. Özellikle U.N.E.F. Fransa'nın bu en büyük talebe örgütüne, 22 Mart hareketi tamamen yanlış tanıtılmıştı. Onun için, verilen

Geçen yüzyılın Komün Hareketinde de Paris kaldırımları sökülmüştü. Mayıs Hareketinde de. Aradan bir asır geçmesine ve korkunç teknik gelişmelere rağmen, ihtilâl metotları pek değişmiyor. Bunun biraz da, romantik ve şairane bir yönü olsa gerek

bütün sözler, alınan bütün kararların sözde kalma tehlikesi vardı. (1)

Fakat, çok sağlam olmasa bile sembolik olan, ilk barikatların yükselmesine, binlerce lise ve üniversite öğrencisinin birleşerek harekete geçmesine, idarecilerin akılsızca bir karar alması kâfi geldi. Sorbonne'un kapatılması.

Bu günün oluşumunda, Mayıs Hareketini doğuran bütün elemanlar mevcuttu. Kavganın «politik esasla-

(1) U.N.E.F. Başkanı Sauvageot, 22 Mart Hareketinden bahsederken, «bu hareket hakkında bize yanlış bilgiler verilmiş, yanlış tanıtmalar yapılmıştı. Hareketi tam olarak tanımam, Cohn-Bendit ile bir polis merkezinde başbaşa geçirdiğimiz bir gece sayesinde oldu», diyordu.

rı» daha o akşamdan konuyordu. Üniversitenin kritiğinden toplumun kritiğine pratik olarak sokakta geçildi. Üniversite otoriteleri kritik bile edilecek halde değiller, onların yerini hükümet aldı.

Öğleden sonra Polis, Quartier-Latin'e ve Sorbone'a girdi. Şimdi, kuvvet gösterisi gerçek anlamını buluyor, sahnedeki yerini alıyordu. Şimdi, düzenin korunması ve bozulan düzenin yerine getirilmesi oyunu başlıyordu.

O GÜN..

SAAT 12, U.N.E.F. in çağırısı üzerine F.E.R., J.C. R., M.A.U. ve 22 Mart grupları Sorbonne'un avlusunda buluştular. Toplantıya katılanların sayısı 400 kişi kadar. Sekiz Nanterre'li öğrencinin disiplin konseyine çıkacakları 6 Mayısta toplanma kararı alınarak dağılınıyor. Saat 13 ve önemli bir olay yok.

Saat 14. Öğrenciler yeniden toplanıyorlar Sorbonne'un avlusunda. Faşist Occident grubunun fakülteye hücum edeceği haberi geldi, herkese haber vermek ve hazırlıklı olmak gerekiyor. Rektör Roche öğleden sonraki dersleri iptal ettiğini ve kütüphanelere girişin yasaklandığını bildiriyor.

Saat 15, Occident taraftarları Observatoir'dan hareket etti, Saint-Michel'e doğru yaklaşıyorlar.

Polis Quartier-Latin'i sarmaya başladı, bütün trafik durduruldu.

Öğrenciler fakülte yöneticileriyle görüşmeye başladılar. İdareciler öğrencilerden fakülteyi boşaltmalarını istiyorlar. Çıkışın tamamen serbest olacağı ve polisin hiç bir şekilde çağrılmayacağı garantisini veriyorlar.

Saat 16, Sorbonne, Polis, Hareketli Jandarma Birlikleri ve C.R.S. tarafından tamamen sarıldı.

İçerde âdeta kıstırılmış bir vaziyette olan öğrenciler çıkmamaya karar veriyor.

Saat 16,30, Rektör Roche polise gir işaretini verdi ve Rue des Ècoles tarafındaki başlıca giriş kapısı polise açıldı. Şimdi artık koridorlarda bir kovalamaca, bir talebe avı başlamıştı. Sınıflarda sıraların arasına kadar devam ediyor bu kovalamaca, zorla dışarı sürüklenen öğrenciler, polislerin kendilerine özgü metotlarıyla çıkışa doğru yöneltiliyorlardı.

600 kadar öğrenci, dışarda hazır bekleyen polis arabalarına, «salata sepetleri» ne yüklendiler.

Saat 17, dışarda ilk gösterileri başladı öğrencilerin. Sorbonne Meydanı ve Saint-Michel Bulvarında toplanan öğrenciler, «Sorbonne öğrencilerindir», «Arkadaşlarımızı serbest bırakın», «C.R.S. - S.S.» (1) diye bağırıyorlardı.

Polis bu küçük grupların üzerine dehşetle saldırdı. Hücumlarını, göz yaşartıcı gaz bombalarının eşliğinde başlatıyor, cop, tüfek dipçiği, tekme, sille tokat devam ettiriyorlardı. Bu grupların dağıtılması saat 19 a kadar sürdü.

Saat 19.30, Edmond-Rostand meydanında toplanan bin kadar öğrenci, Saint-Michel boyunca küçük bir barikat yapmaya başladılar. Polis bir çok defalar geri-

---

(1) C.R.S. Cumhuriyet Güvenlik Birlikleri. Hepsi gerilla eğitimi görmüş ve çok iyi yetiştirilmiş bu birliklerin adını sık sık işiteceğiz Mayıs Hareketinde. Ortalığı dehşet ve korkuya boğmakta, polis ve jandarmayı çok geride bıraktığı için talebe ve işçiler C.R.S. i Alman S. S. lerine (Gestapo) benzetmişler ve bunu bir slogan haline getirmişlerdi.

lemek zorunda kaldı bu barikatın önünde, güçleniyorlar. Saat sekizde sayıları 2000 kadar oldu.

Polis kuvvetlerinin Saint-Michel'i geri alma işi tam bir buçuk saat sürecektir. Saat 20, Rektör Roche Sorbonne'u kapattığına dair kararı radyo ve basın yoluyla duyuruyor. Sorbonne'un ilâvesi olan Cencier'deki fakültelerde bir gün sonra, yani 4 Mayısta alınan bir karar ile kapatılacaklardır.

Saat 21.30, Quartier-Latin biraz sakinleşti. Sorbonne ve çevresindeki bütün yollar polis kordonu ile çevrilmiş durumda. Fakültenin koridorlarında elleri silâhlı devriyeler dolaşıyor.

S.N.E. Sup. Ulusal Bürosu yayınladığı bir bildiri ile, «öğrencileri desteklediğini belirtiyor ve yüksek öğretim üyelerini bütün üniversiteleri kapsamına alacak genel bir greve» çağırıyordu.

U.N.E.F. de yayınladığı bir bildiri ile, «Paris bölgesinin bütün öğrencilerini» 6 Mayısta yapılacak mitinge katılmaya çağırıyordu.

4 — 5 MAYIS

Üniversite karşılıklı fikir alışverişinin yapıldığı yerdir, yumrukların değil.

Doyen GRAPPIN

POLİSİN kaba kuvvet gösterisinden sonra yargı mercileri de harekete geçiyordu. Hem de Cumartesi ve Pazar günlerinin tatil günü olduğunu unutarak. Vermişken gözdağını tam vermek, öğrenciyi iyice sindirmek gerekti. Hem düzen bozulmuş, hükümet güçlerine karşı gelinmişti, suçlular derhal cezalandırılmalıydı. Birkaç kişinin içeri tıkılması iyi bir örnek de olacaktı.

Ama, Rektörün sudan bir bahaneyle üniversitenin kapılarını polise açması affedilecek bir hareket miydi?

Polisin, düzenin bozulmasında başlıca rolü oynaması, bir tahrik unsuru olması gözlerden kaçmış mıydı?

Bunlar yargı makamlarını ilgilendirecek şeyler değildi, birer mazeret olamazlardı, hem eline hazır geçirmişken bu yaramazların dersini vermek gerekiyordu.

İçinde çoğu öğrenci olmayan, ve olaylarla ilişki dereceleri belli olmayan 14 kişiye, hapis ve para cezaları verildi.

Düzen, düzenin bozulması, bozulan düzenin sağlanması, bunun dereceleri, şiddet kullanma, bütün bunlar üzerinde uzun tartışmalar yapılabilecek kavramlardı. Fakat düzenin bozulmasında tahrikçi rol oynamış olanlar, tartışmasız duruyorlardı karşımızda.

Cumartesi ve Pazar günü yapılan toplantılarda artık «üniversitenin dertleri» söz konusu edilmiyordu. Şu anda bir «dayanma, direnme» hareketinin başlaması söz konusuydu.

Bunun için U.N.E.F. ve S.N.E. Sup. süresiz grev ilân ediyor, talebeler yapmakta oldukları mücadelenin tam bir biçimini bulmaya çalışıyorlardı. Ve hepsi de, «sokağa söz hakkı» vermenin gerekeceği, son sözün «sokakta» söyleneceği kanısındaydılar. Bunu hissediyorlardı.

6 Mayıstaki randevu, bunun böyle olup olmayacağını gösterecek.

O GÜNLER

CUMARTESİ ve Pazar günleri Paris Onuncu Ceza Mahkemesi toplandı ve talebe işçi karışımı on dört genci yargıladı. Altı aya kadar hapis ve 500 franga kadar para cezaları verdi.

U.N.E.F., hüküm giyenler serbest bırakılıncaya kadar sürecek bir grev emrini verdi ve bütün topluma hitaben, şu bildirisini yaptı:

HALKA ÇAĞRI
FRANSIZ MİLLÎ ÖĞRENCİ BİRLİĞİ

3 Mayıs Cuma gecesi polis, öğrenciyi vahşice denebilecek bir şekilde bastırdı. 596 tutuklu ve yüzlerce ya-

ralı. Tıpkı Caen'deki ve başka yerlerdeki işçilere yapıldığı gibi, talebe, yoldan geçen, genç, ihtiyar gaddarca dövüldüler.

Esasta, özde, talebe ve işçinin mücadelesi aynıdır: İşçi kendisini istismar eden bir sosyeteyi reddetmekte, karşı çıkmaktadır. Talebe de, kendisini bu istismarcı düzenin itaatli birer elemanı olarak yetiştirmek, birer suç ortağı yapmak isteyen üniversitesini reddetmekte, ona karşı çıkmaktadır.

Gerici basın, bu Öğrenci Hareketini, imtiyazlı bazı öğrencilerin baş kaldırması olarak tanıtmakta, ve bizi en tabiî taraftarlarımızdan kopartıp yalnız bırakmak istemektedir. Öğrenci ve işçinin dâvayı beraber kazanacağını bilen burjuvazi, öğrenciyi yalnız bırakmak istemekte ve Hareketi bölmenin, parçalamanın yollarını aramaktadır.

Bunun için U.N.E.F., işçi, Öğretmen ve talebe sendikalarını tek bir mücadele fikri çevresinde buluşmaya davet ediyor.

İşçi, öğretmen ve öğrenci:

POLİSİN BASKISINA KARŞI
GERİCİ BASINA KARŞI
BURJUVA ÜNİVERSİTESİNE KARŞI
PAZARTESİDEN İTİBAREN BÜTÜN ARKADAŞLARIMIZ SERBEST KALINCAYA KADAR GENEL GREV
PAZARTESİ GÜNÜ PARİS'TE QUARTİER-LATİN'DE YAPACAĞIMIZ MİTİNGE TOPLU HALDE KATILINIZ.

4 Mayıs günü S. N. E. Sup. Genel Sekreteri Alain Geismar yaptığı bir basın toplantısında sendikasının olaylar karşısındaki görüşünü belirtiyor, olaylardan

üniversite idarecierini, hükümeti ve polisi sorumlu tutuyor, öğrenciyi tamamen desteklediklerini belirtiyor ve «yarınki mitinge katılmak istemiyoruz, fakat gene kan akacak olursa, öğretmenlerin yeri öğrencilerinin yanı olacaktır» diyordu.

Öte yandan öğrenciler iki gün süreyle yaptıkları toplantılarda, mücadelenin gelecek günlerini plânladılar ve aralarında «savunma», «mücadele», «hareket» komiteleri kurdular, örgütlendiler.

6 MAYIS

Üniversiteye karşı çıkanların, üniversite içinde yerleşmelerine müsaade edilmemelidir.

CHARLES DE GAULLE

NEREYE gidilir?
Ne yapılır?

Doğmakta olan hareketin başlıca soruları bunlar. Fakat ayni zamanda her köşe başında aniden gelişen ve bulvarlara taşan mitinglerin de ortaya koyduğu canlı sorulardı. Bütün gün boyunca çifte kuvvetin garip bir durumuna tanık olacağız. Bir taraftan idareciler; grupları kontrol altına alıp, denenmiş usullerle yönetmeğe çalışacaklar, öte yandan mitingçiler sokakta mümkün olduğu kadar uzun bir süre tutunmanın zevki (ve bu kadar çokluk içinde olmanın verdiği sarhoşlukla da) içinde dağılıp, açılacaklardı.

Öğrenciler kendi güçlerinin bilincine varmaya başlamışlardı. Polise gelince, o kendi gücünü zaten biliyor ve onu kullanmaktan zevk alıyordu. Onu en şiddetli ve kaba bir şekilde kullanmak için mitingcinin elinde ilk «taşın» görülmesini bekliyordu.

Polisin sokakta yarattığı bu dehşet ve korku yeni

değildi. Caen ve Redonda grev yapan genç işçilerin üzerine gönderilen C.R.S. in neler yaptığını herkes biliyordu. Polisin gençlere ve yabancılara karşı olan kabadayı ve ırkçı tutumu gizli bir şey değildi. Bütün sene Quartier-Latin'e yerleşen polis, afiş yapıştıran veya bildiri dağıtan gençleri kovar, hüviyet kontrolleri bahanesiyle arabalara tıkar, karakollarda sonu gelmez sorgular yapılırdı.

Şimdi bütün bunlar ayni anda, fakat çok daha büyük çapta cereyan ediyordu. Yalnız şu farkla ki, Quartier - Latin'in sakinleri polis yasaklarını sessizce kabullenme zevkini yitirmişe benziyordu. Polisin her atağını cevaplandırıyor, atağın şiddeti ve süresi derecesinde cevabı da şiddetli ve süreli oluyordu.

O GÜN...

SABAH saat 9 da, öğrenciler polis barajının etrafında kümelendiler. Quartier - Latin dörtyol ağzında üstüste lakrimojen bombaları patlıyor. Öğrenciler bulvar Saint-Germain'de toplanıyorlar. 1500 kişi kadarlar. Halle aux Vins'de yapılması kararlaştırılan mitinge gitmek için Luxembourg ve Port-Royal'a doğru ilerliyorlar. Fen Fakültesi önüne geldiklerinde sayıları 6000 e kadar yükseldi.

Saat 12,30 da, değişik örgütlerin temsilcileri söz alıyor mitingte. Günün programı üzerine değişik teklifler yapılıyor ve çoğu birbirine çelişik. U.N.E.P. Denfert - Rochereau'da saat 18,30 da toplanılmasını teklif ediyor. Sonuç, Bastill'de yapılması kararlaştırılıyor gösterinin.

Öğleden sonra, Gruplar Saint - Michel'e doğru hareket ettiler. Fakat burası, köşe başlarına kadar polis-

Burası Rue Des Ecoles. Yirmi metre ötede Sorbonne başlar. Bir öğlen üstü polis ve C.R.S. birlikleri sarmaya başladılar Sorbonne'u çevreleyen sokakları. Olayların nereye varacağından habersiz, Quartier sakinleri ilgiyle izliyorlardı bu işgal hareketini. Bu fotoğraf sokağın emektar kaldırım taşları için de son bir hâtıra fotoğrafı olacaktır. Bugün bütün bu kaldırım taşlarının yerini asfalt yollar almıştır.

ler tarafından tamamen tutulmuş. Yürüyüşçüler Seine nehrine doğru dönüyorlar ve Polis Müdüriyetinin önünden geçerek Paris'in sağ yakasında gösterilerine devam ediyorlar. «Arkadaşlarımızı serbest bırakın», «Öğrenci işçi elele», «Suç ortağı basın», «Faşist Figaro», «Sorbonne talebelerindir» sloganlarıyla iki saat sürüyor sağ yakadaki yürüyüş. Hiç bir hâdise çıkmıyor ve Louvre sokağında mitingçileri, grevde olan P. T.T. işçileri sıcak bir şekilde karşılıyorlar.

Saat 15... 18 arası. Bu sırada Quartier - Latin'de kalmış olan az sayıdaki küçük gruplar, polisin şiddetli

hücumlarına hedef oluyorlardı. Özellikle Saint-Jaques ve Sommerard sokağında bir çok yaralı var. Maubert meydanına toplanmaya başlayan diğer gruplarla yeni bir atağın hazırlığı yapılmaya başlanıyor. Polis meydanı gaz bombası yağmuruna tutmasıyla, ellerindeki taş ve değişik cisimlerle cevaplandırıyorlar. C.R.S. lerin de desteğiyle yapılan birçok hücum başarısız kalıyor ve saat 17.45 e kadar polis meydanı ele geçiremiyor. Quartier'nin diğer kesimlerinde de çatışmalar başlıyor. Her köşe başında birden patlak veriyor âdeta. Odeon, Saint Michel, Chatelet âdeta birer harp meydanı. Polis atak üstüne atak tazeliyor ve Quartier gaz bombalarından nefes alınmaz bir halde.

Saat 18, bazı yerler biraz sakinleşti, öğrenci Denfert'de buluşmak üzere Quartier'yi terkediyor. Odeon ve rue de Four'daki çarpışmalar hâlâ devam ediyor ve C.R.S. yeni takviyeler alıyor.

Denfert'den bulvar Raspail yoluyla dönüyor mitingçiler. Sayıları 15.000 in üstünde. Saint-Germain'de çarpışmakta olan arkadaşlarına yetişiyorlar. Kaldırımlar sökülmeye başlanıyor ve Saint - Germain - des Près meydanı ile, bulvarın girişine ilk barikatlar yapılıyor.

Saat 20 ve sonrası... Ortalık, göz gözü görmeyecek şekilde, gaz bombalarının yaptığı bir sisle örtüldü. Saint-Germain'i tamamen kuşattı polis kuvvetleri, fakat Mabillon'daki öğrenciler hâlâ tutunuyor. Polis bu gaz bulutunda yakaladıkları herkese hücum ediyor ve ellerindeki sopa ve coplarla insafsızca dövüyorlar. Gruplar yan sokaklara doğru sürülüyor, fakat ev içlerine varıncaya kadar peşleri bırakılmıyordu.

Quartier'de gaz bombalarının sesi tek tük gelmeye ve ortalık biraz sakinleşir olmaya başladığında saatler 1.30 u gösteriyordu. Civar sakinleri ilk uykularına dal-

mak üzere pencerelerinin gerisine çekilirken, uzaktan uzağa cankurtaranların sirenleri duyuluyordu.

Gecenin bilânçosu: (France Soir'a göre) 460 mitingçi ve 345 polisten olmak üzere 805 yaralı. Polisin yaralı sayısı resmî bir bildiriden alınmış, fakat öte tarafınki tamamen tahmin ve çok iyimser bir tahmin. Resmî ve özel cankurtaran arabaları hepsine yetişemediği gibi hastahaneler de kendilerine getirilen yaralıların isim ve tam listelerini —polis takibi endişesiyle— gizli tutuyorlar.

Gerçekte, mitingçiler tarafındaki yaralı sayısının en az üç - dört misli fazla olması gerekir.

Ertesi gün, muhalefet liderlerinden Mitterand, bir gün önceki olayların eleştirisini yaparken, kısaca şunları söylüyordu: «Sorbonne tarihinde ilk defa böylesine silâhlandırılmış bir polis saldırısına uğruyor», «Sol kanat olarak bizim anlayışımız, gençlerle olan ilişkilerin, zor ve kuvvet üzerine kurulmamasıdır», «Eğer öğrencilerin kullandıkları metotlar mükemmel değilse, bu sayın İçişleri Bakanınkilerin iyi olduğu anlamına gelmez.»

7 MAYIS

Eğer öğrenciler Quartier-Latin'e girme teşebbüsünde bulunmasalardı, polis müdahale etmeyecekti.

Maurice GRIMAUD
(Polis Müdürü.)

ETOİL'e yürüyüşte kaç kişiydiler? 30.000, 50.000, fazla önemi yok. 6 Mayıs gecesinden sonra şu anlaşılmıştı ki, polisin dehşetine karşı direnme maceracı bir hareket değildi. Ona verilmesi gereken cevaptı. 7 Mayıs günü yapılan gövde gösterisi de bu cevabın bir devamıydı. Eğer hükümet bunun ne demek olduğunu anlayabilmiş olsaydı, derhal C.R.S. lerini Quartier'den geri çekmesi, tutukluları serbest bırakması, Sorbonne'u açması gerekirdi.

Boşuna yapılmış bir hipotezdi bu. Öğrenci hükümete güvenini yitirmişti ve ondan bir şey beklemiyordu. O kendi gücüne güveniyordu ve biliyordu ki, kendisine pahalıya malolsa bile Sorbonne'u geri alacaktı.

Fakat sorun sadece Sorbonne muydu? Üç renkli Fransız bayrağı yırtılırken, meçhul asker anıtında İnternationale marşı söylenirken, ihtilâl mitlerini uyan-

dırmaya kadar gidilmiyor muydu? Gösterinin yeni sloganı da bunu kanıtlar biçimdeydi: «İktidar sokaktadır.»

Başı istenen sadece birkaç bakan değil, bütün bir rejim, şefi ve onun sistemiydi. Gösteri yapanlar Concorde'u doldurmağa başladığında, Millet Meclisi «üniversite sorunu» üzerine olağanüstü bir toplantı yapıyordu. Meclisin önüne gelindiğinde ne birtek bakış ne de bir haykırış olmayacaktır. Bu boş, tıntın öten, güçsüz yere başvurmak neye yarar. Burası artık öğrenciler için bir eski eser, bir müzedir.

Öğrenci baş kaldırması, en güçlü günlerinden birisini yaşıyordu bugün. Savaş, bundan sonrası için belirli bir yöne angaje edilebilirdi.

Fakat bunu kim organize edebilirdi? Nasıl yürütebilirdi?

Bu akşam resmî ağızların sessizliğine rağmen, öğrenciler yalnız değildiler. Binlerce genç, işçi, liseli onlara katılıyorlardı.

O GÜN..

SABAHLEYİN, U.N.E.F. ve S.N.E. Sup. birer basın toplantısı yapıyorlar. S.N.E. Sup Genel sekreteri Alain Geismar, sendikasının isteklerini şöyle özetliyordu: «Tutuklanmış bütün öğrenci, işçi, asistan, yabancı herkesin derhal serbest bırakılması, polis kuvvetlerinin üniversiteyi boşaltması ve Quartier-Latin'den çıkması, kapalı fakültelerin açılması... Eğer bu isteklerimizi Perşembe akşamına kadar elde edemezsek, hocaların grevi bir hafta daha uzatılacaktır.»

U.N.E.F. ikinci başkanı M. Sauvageot ise öğrencileri süresiz bir grev yapmaya çağırıyor ve o akşam

Denfert-Rocherau'da buluşulacağını bildiriyordu:

«Şiddet hareketinden hiç bir pişmanlık duymuyoruz. Hükümet ve polis, uzun bir süredir, bunu gerekli kılacak şartları yarattılar», diyordu Sauvageot.

Liselerde de C.A.L. değişik hareketler organize etti. Buffon Lisesinde grev başladı, Rodin ve Turgot'da gösteriler yapıldı.

Polis kuvvetleri Quartier - Latin'deki birliklerini arttırdılar ve polis müdürü Grimaud, «Denfert'de yapılacak toplantıya müsaade edildiğini, fakat öğrencinin Quartier'ye girişinin yasak olduğunu», bildirdi.

Saat 18.30, Denfert - Rocherau meydanında 20.000 den fazla öğrenci toplandı. Paris'in içinde büyük bir yürüyüş yapmayı kararlaştırdılar ve eski Montparnasse garına doğru yola çıktılar. İtalie meydanında toplanmış başka gruplar da katılıyor korteje.

Saat 19... 23 arası.

Geçilmesi düşünülen yolların çoğu jandarma birlikleri ve C.R.S. ler tarafından tutulmuş. Öğrenciler İnvalides'e doğru yolu değiştirdiler. Yol üzerinde katılanlarla da sayıları en az bir misli arttı. Ellerine geçirdikleri bütün bayrakların beyaz ve mavisini keserek kalan kırmızı parçayı sopalara geçiriyorlar.

Ufak bir çatışma. C.R.S. Invalides'den Champs-Elysées'ye geçiş veren köprüyü tutmuş. Bir aşağıdaki d'Orsay köprüsüne yönelindi ve buradan koşar adımlarla geçiliyor sağ yakaya. Champs-Elysée'ye çıkıldığında polis kuvvetleri kımıldamaya fırsat bile bulamamışlardı. Bu ünlü bulvarın başında bulunan Figaro gazetesinin önünde bir an duraklanıyor ve «Faşist Figaro» tek ağızdan tekrarlanıyor. Ellerinde imkân olduğu halde daha öteye gitmiyor öğrenciler.

Zafer anıtının altında toplanıldığında saatler

21.30 u gösteriyordu. Burada, Zafer Anıtının tarihinde ilk defa olarak Internationale söyleniyor ve kırmızı bayraklar dikiliyor.

Buradan dağılan gruplar, George V Avenüsü üzerinden sol yakaya doğru yola çıkıyorlar.

Quartier-Latin'de saat 21 den beri çatışmalar başlamış, polis küçük grupları dağıtmakla meşguldü. Mitingçiler Quartier'ye yaklaştıklarında, onu her taraftan sarılmış olarak buldular. Önemli giriş noktalarında karşılıklı çatışmalar başladı. Polis şiddetinden bir şey kaybetmemiş, fakat öğrencilerin cevapları bir gece önceki güçte değil. Quartier'yi iyice temizlemek niyetinde olan polis, en ufak grupların bile peşini bırakmıyor. En yan sokaklara, Montparnasse mezarlığının içine kadar sürdürüyor takibini.

Vakit gece yarısını geçmiş, Quartier'nin merkezi sakin fakat yan sokaklarda hâlâ çatışmalar oluyor, gaz bombaları patlıyor. Polisler Montparnasse'ın meşhur kahvesi «Café Select» e, içeri talebe girdi bahanesiyle gaz bombası atıyor ve çıkışı tutuyorlar. İtfaiye ve ilk yardımcılar vitrinlerini kırarak kahvenin içine giriyor ve içerde ölüm tehlikesinde olan yaralı müşterileri çıkartıyorlar.

7 Mayısta talebe hareketi kendi gazetesi olan «Action» u da çıkartmaya başladı. Özellikle basının yanlış bilgi vermesi ve kasıtlı olarak halkı talebe aleyhine kışkırtması sonucu çıkma gerekliliğini duyan bu gazetenin ilk baş yazısı «Niçin dövüşüyoruz?» adını taşıyordu. Olayların nedenlerini kavramamız bakımından bu yazı önemli:

«Dişine kadar silâhlanmış, başları miğferli polis kuvvetlerine karşı çıkmamız ve ona hakaret etmemiz, bundan zevk aldığımız için değildir. Gene, tam imtihan

zamanı onun vahşice saldırısına karşı koymaya çalışışımız eğlence olsun diye değildir.

Kendinden çok kuvvetliye karşı savaşmakta hiç bir zevk olmasa gerek, zaten. Öğrenci, senelerdenberi hükümetin aldığı ve zorla kabul ettirmeye çalıştığı otoriter tedbirleri protesto ediyordu. Sakin ve sulhçu bir şekilde, Fouchet'nin reformuna, Peyrefitte'nin tedbirlerine karşı, sürdürüyorlardı bu protestolarını. Seneler boyunca iktidar, onların bu protestolarını görmemezlikten, duymamazlıktan geldiler. İşçilerin protestolarına olduğu gibi.

Bugün öğrenciler dayatıyorlar.

Onların tek kabahati, yarının patronlarını, ekonominin itaatli âletlerini biçimlendirecek bir üniversiteyi reddetmeleridir. Onların tek kabahati, hiç bir muhalefete yer vermeyen otoriter ve hiyerarşik bir devlet sistemini reddetmeleridir. Bu ayni zamanda onların sistemlerinin uşakları olmayı da reddetmektir.

Bütün bu kabahatlerinin cezasını, coplanarak ve hapse atılarak çekiyor öğrenciler. Eğer bugün lise ve üniversiteliler birleşiyor, burjuva iktidarına ve onun baskı âleti polise karşı çıkıyorsa, bunu kendisini savunmak için, meşru, kanunî savunma durumunda olduğu için yapıyor.»

Bu arada bütün dünyadaki gençlik hareketlerine de değinen yazı şöyle devam ediyor:

«Biliyoruz ki, Fransa'da mücadelenin henüz başındayız. Ve gene biliyoruz ki, kapitalist ve emperyalist dünyanın, Vietnam'dan güney Amerika'ya kadar giriştiği baskı ve şiddet hareketine karşı, gençlik duygulanmaktadır.»

«Bugün öğrenci bilinçlenmiş ve kendisini mevcut ekonomi düzeninin satın alınmış birer âleti haline ge-

tirmek isteyen bir eğitim sistemine karşı çıkmıştır. Bu savaşımız ayni zamanda, emekçi kitlesinin de savaşıdır. Çünkü biz sadece burjuva çocuklarını kabul eden bir lise veya üniversitenin hocaları olmayı reddediyoruz. Çünkü biz, patronların menfaatini en iyi koruyacak şekilde düzenlenmiş bir ekonomik düzenin âletleri olmayı reddediyoruz.» «Gençlik, öğrenci ve işçi, bugünkü sosyetenin kendisi için teklif ettiği geleceği reddediyor, her gün biraz daha tehlikeli bir hal alan işsizliği reddediyor. Bilgiyi sadece burjuva çocuklarına has bir şey sayan, seçme bahanesi adı altında ihtisaslaşmış robotlar yetiştirmekten başka hiç bir değer vermeyen üniversiteyi reddediyor. O üniversite ki; başta bulunan sınıfın rahatını bozacak bütün karşı fikirlere karşı kullanılan bir baskı âletinden başka bir şey değildir.»

8 MAYIS

SAAT gecenin onu, Edmond-Rostand meydanında, yağmur yağıyor. Birkaç bin kişiden fazla değil kalabalık. F.E.R. militanları sıraları dolaşıyor ve dağılma emrini veriyorlar. U.E.C. militanları da kendi köşelerinde aynı şeyi yapıyorlar. U.N.E.F. kendi adına bu işle onları görevlendirdi. Halbuki bu sabah Geismar, «Bu akşam Sorbonne'da olacağız» diyordu.

Bu akşam Sorbonne korunuyor, çok iyi korunuyor. Yapılacak bütün savaş boşuna, ölümüne olacak. Buna rağmen gençler dağılmıyor. Ne pahasına olursa olsun savaşmak isteklerinden değil, başkalarının kendi adlarına karar almış olmasını istemediklerinden, bu kararları kabul etmediklerinden dağılmak istemiyorlardı.

Fen Fakültesine gelen sendika temsilcileri «Akademik dayanışmalarını» ifade ediyorlardı. Bu bir cenaze törenine benziyor.

3 Mayıstan bu yana öğrenciler ilk defa politik «gerçek» i keşfediyorlardı. Onları, başlattıkları bu savaşta peşlerinden gelineceğini umuyorlar. «Esas yapı ve eylem» de bu birliğin gerçekleşeceğini hayal ediyorlardı. Oysa onlara diplomatik yani kaçamaklı cevaplar veriliyordu şimdi.

O gün iki strateji, iki ayrı görüş birbiriyle çatıştı. Bunlardan birincisi «karışıklık ve düzensizlik» ten

Nereye?... İlk gaz bombaları patlamaya başladığında, en ufak bir korunma tedbirleri olmayan gençler, selâmeti kaçmakta buluyorlardı. Önceleri bilinçsiz olan bu kaçış, günler geçtikçe bilinçlenmeye ve hız kazanmaya başladı. Bugün o kadar uzaktalar ki geride kalanlar onlara ulaşmayı, değil polis, akıl ve mantık yoluyla bile başaramıyorlar.

kurtarılıp, «sorumlu» organların ellerine bırakılmasını istiyorlardı, hareketin. Hareketin yürütülmesi ve bütün kararları bu «sorumlular» ın elinde olacaktı. İkincisi — eğer strateji diyebilirsek — herşeyden önce eylemin gerekliliğini öne sürüyordu.

«Aksion, eylem, diyordu Cohn-Bendit, karşıt fikirlerin aşıldığı ve geride bırakıldığı ölçüde, toplanmanın, seferber olmanın bir yoludur ve yeni hareketleri doğurur.» Burada, ne pahasına olursa olsun çarpışmak değil, fakat başkalarının yardımı olmadan karar almak, kaderini çizmek gerekiyordu.

3 Mayısın hemen ertesi bütün «sorumlular» blokun içindeydiler. Bir kısmının arzu etmediği, kendilerinin

başlatmadığı bir hareketin neden «yöneticileri» olacaklardı bugün?

Miting yapanlar sessizce dağıldılar, fakat içlerinde aldatılmış, ihanete uğratılmış gibi bir his vardı.

O GÜN..

SABAH Paris Liselerinin gösterileriyle başladı. C. A. L. in organize ettiği bu gösterilere çoğunluk hocalar da katılıyordu. 2500 öğrenci, boykot yapan Paul Valery Lisesinin önüne geliyor, oradan gene boykot yapan Buffon ve Charlemagne liselerinin önüne gidiliyordu. Buffon lisesinin 1000 öğrencisi gar Montparnasse'ta buluştular öğleyin. Tourgot ve Rodin liselerinde gösteri. C.A.L. bütün liseleri 10 Mayısta Denfert-Rocherau meydanında yapılacak toplantıya çağırıyor. Millet Meclisinin toplantısı var ve Millî Eğitim Bakanı Alain Peyrefitte olaylarla ilgili olarak şunları söylüyor:

«Nanterre fakültelerindeki öğrencilerin çoğunluğunun ciddî ve sakin olmalarına rağmen, üniversite çalışmalarını normal yürütememe tehlikesindeydi. Bu düzensizlik, başıbozukluktur. Bu «kudurmuşların» kendi istedikleri bir sonuçtu. İdeolojileri karışıktır. Anarşi, Maoculuk, Kastroculuk hepsi birbirine karışmış, ne olduğu anlaşılmıyor. Yalnız ortada görülen her şeyi yakıp yıkmak, tahrip etmek. Ne doktrin, ne inanç, ne kanun. İçinizden çoğunuz karşılıklı konuşmadan bahsettiniz, bu kudurmuşlar reddediyorlar.»

.....

«Yalnız şu kadar söyleyebilirim: düzen yerine oturduğu anda her şey mümkündür, aksi halde hiç bir şey mümkün değildir...»

Bakanın bu konuşması ilk tepkilerini gösteriyor. S. N. E. Sup. adına yaptığı bir bildiride Alain Geismar, «Polis tarafından serbest bırakılsın veya bırakılmasın, Sorbonne bu akşam bizim öğrenci ve hocaların olacaktır.»

U.N.E.F. ise kendi yönünden bu konuşmayı «gerçek bir kışkırtma ve tahrik» olarak niteliyordu.

Saat 18.30, on beş bin kadar liseli, üniversiteli ve öğretmen Fen Fakültesi binası önünde toplandılar. U. N. E. F. ve S.N.E. Sup. temsilcilerinden sonra, 22 Mart Hareketi adına Cohn-Bendit konuşuyor: «22 Mart Hareketi, savaşı sadece Quartier-Latin'de değil, bütün Paris'te sürdürmeğe karar verdi. 22 Martçılar olarak, bütün sorumluluklarımızı yükleniyoruz bu akşam.»

Çeşitli sendika temsilcileri söz alıyorlar, F. E. N. ve C.F.D.T. gibi.

C.G.T. temsilcisi, «pozisyonumuz genel sekreter George Seguy tarafından belirtildi. Baskıya karşı öğrenci ve işçinin tek bir cephede birleşmesi için öğrenci örgütleriyle karşılaşmaya hazırız» diyor. Konuşmacının sözleri «oportünist» haykırıları ve ıslıklarla sık sık kesiliyor.

Saat 20, kortej Bulvar Saint-Germain'e gitmek üzere hazırlanıyor. Tam hareket anında küçük bir münakaşa oluyor, birkaç komünist milletvekili kortejin başında yer almak istiyorlar, karşı çıkılıyor. Sonuç olarak kalabalığa karışmaya karar veriyor milletvekilleri.

Saat 21, Place Edmond-Rostand'dayız, U. N. E. F. dağılma kararı alıyor ve bunu F.E.R. militanları duyuruyorlar. Dağılma emrini anlamayan ve dağılmak istemeyen gruplarla yöneticiler arasındaki münakaşalar saat 23 e kadar sürüyor.

9 MAYIS

Anarşizm, Maoizm, Kastrizm, hepsi birbirine karışmış. Ortalıkta görülen sadece nihilizm.

Alain PEYREFITTE
(M. Eğitim Bakanı)

«SIKI durun, başeğmeyin, geliyorum». Afganistan'ı resmen ziyaret etmekte olan Başbakan Pompidou'nun kabinesine çektiği telgraftı bu. Bakan, Peyrefitte, «eğer idareciler kabul ediyorlarsa Sorbonne'u açıyorum» diyor ve birşeyden habersiz olan idareciler derhal kabul ediyorlardı bu teklifi. Fakat bu zaman zarfında Sorbonne'u çevreleyen polis kuvvetleri bir misli artırılıyor, yeni şiddet tedbirleri alınıyor. İşte 9 Mayıs sabahında Hükümetin olaylar karşısındaki tutumu. Bir gece önce, değil Sorbonne'u açmak, sadece karşılıklı konuşmaya otursa bile iyi niyetini göstermiş olabilirdi.

Fakat bugün kimsenin inancı yoktu ona. Dün bütün suç ve sorumluluğu öğrenciye yükleyenler, en yumuşak ve ortada görülenler bile bugün hükümete ateş püskürüyor veryansın ediyorlardı. Tabiî Figaro hariç!

Oysa Sorbonne'u açmak için ortam elverişliydi de: hareket düzenini kaybetmiş, gruplar bölünmüş, militanların çoğu terketmişlerdi savaş alanını. Fakat hiç kimse bilmiyordu ki: öğrenci hareketinin güçlenip, yeniden başlaması, kafası polis coplarıyla sınırlandırılmış bir bakana çok şey borçlu olacaktır. Zira öğrenci 9 Mayıs günü zamanını iyi değerlendirecek, öğleden sonra bulvar Saint-Michel ve akşam Mutualite'de yapacağı iki toplantı, yeni bir dönem olacaktır hareket için. Artık sokaklar söz alacak, «küçük guruplar» toplum hareketinin gerçeğini ve zenginliğini kavrayacaklardır. Yeni bir davranış, yeni bir düşünce biçimi doğmaya başlayacaktır.

Hükümetin, baskı kuvvetlerinin kendisinin en zayıf noktası olmasını kavramamasına karşıt, öğrenci örgütsüz ve yönetimsiz olmanın harekete güç sağladığını farkedecektir.

Potansiyel güç, hiçbir zaman böylesine gerçekleşmemişti. Bundan sonra herşey mümkündü.

O GÜN...

SABAH, bakanın bildirisi üzerine, Paris Üniversitesi idarecileri Rektör Roche'un odasında buluşuyorlardı.

Yapılan toplantı sonucu «derslerin başlaması» kararı alınıyor ve şu bildiri yayınlanıyordu:

«Maddi ve idari sebeplerden bütün ders ve pratik çalışmaların ayni anda başlaması imkânsızdır. Normal çalışmalara geçiş bir zaman süresi içinde gerçekleşecektir.

Rektör ve Doyenler, hoca ve öğrencileri çalışmalara başlamaları için çağırır. Üniversite çalışma hayatının normal şekilde yürütülebilmesi için öğrencilere güveniyor ve en ufak bir olay ve düzensizlik olmayacağını ümit ediyoruz.» Fakat bu bildiriye rağmen, polis kuvvetleri artırılıyor ve Sorbonne'a giriş tamamen yasaklanıyor.

U.N.E.F. ve S.N.E.Sup müşterek yaptıkları bir toplantıda, bir gece önceki davranışlarının otokritiğini yapıyor ve müşterek şu bildiriyi yayınlıyorlardı: «Bu saate kadar, tutukluların serbest bırakılması veya takip işlemlerinin iptali henüz gerçekleşmemiştir. Quartier - Lâtin halâ polis kuvvetlerinin işgali altındadır. Sorbonne ve Nanterre üniversite binaları halâ kapalıdır. Bu durumda sendikanın kararı değişmemiştir: grev devam ediyor.»

Saat 14.30, yüzlerce üniversite ve liseli Saint - Michel bulvarının Sorbonne meydanına yakın kesiminde toplandılar. Sorbonne hareketli jandarma birlikleri tarafından sıkı bir şekilde korunuyor. Biraz sonra öğrenciler yol üzerine oturarak 3.000 kişinin katıldığı ve dört saat sürecek bir açık oturuma başlıyorlar. Daniel Cohn Bendit'in idare ettiği oturuma birkaç dakika için Luis Aragon da katılıyor. Tepkiler, ıslıklar, Cohn-Bendit sessizliği sağlıyor ve Aragon'a söz veriyor.

«Nasıl isterseniz düşünün, sizinle beraberim» diyor Aragon. «Size taraftar sağlamak için elimden geleni yapacağım».

Polis barajının artırılmasına rağmen toplantı hâdisesiz sürüyor. Akşam Mutualité'de buluşma kararı alınarak dağılınıyor.

Saat 20, Millî Eğitim Bakanı, söz verildiği halde o gün Sorbonne'u neden açmadıklarını bir bildiri ile açık-

lıyordu: «Sorbonne'da kurların başlayabilmesi için dilediğimiz şartların ve sükûnetin gerçekleşmesinde öğrenci ve hocaya itimat ediyorduk.»

«Rektör ve Doyenler de bu sabah yaptıkları bir toplantı sonucu bunu öğrenci ve hocalara açıklamışlardı. Bütün karışıklık ve düzensizliklerin bertaraf edilmesi gerektiğini öğrenciye hatırlatmışlardı.»

«Önemli sayıda bir kalabalık Sorbonne'un önünde toplandılar ve üniversite açıldığı anda bütün fakülteleri gece gündüz işgal edeceklerini, üniversite problemi üzerine konuşmalara başlayacaklarını bildirdiler.»

«Bu davranış karşısında, bakanlık olarak, üniversitenin açılması için gerekli şartların henüz hazır olmadığını görüyoruz. Bundan dolayı Sorbonne, istenilen şartlar geri gelinceye kadar kapalı kalacaktır.»

Fakat öte yandan Doyen Grappin, Nanterre'deki fakültelerin 10 Mayıs sabahından itibaren normal çalışmalarına başlayacağını bildiriyordu.

Mutualité'deki miting saat 21'de başlıyor. Büyük bir kalabalık var, binanın büyük salonuna sığmıyanlar koridorları dolduruyorlar. Yabancı talebe temsilcileri de var konuşmacılar arasında. Cohn - Bendit, 22 Mart Hareketi adına açıyor konuşmayı ve «bütün grupların derhal birleşerek derhal eyleme geçilmesi, baskıya karşı çıkılması, şu veya bu gurubun hareketi parçalama yerine homojen bir şekilde hareketin içinde birleşmeleri» gerektiğini söylüyor. «Nanterre'deki fakültelerin açıldığında işgal edileceğini ve öğrenci istekleri yerine getirilinceye kadar ders ve imtihanların sabote edileceğini, ayni şeyin Sorbonne'un açılışında yapılması gerektiğini» belirtiyor Cohn - Bendit.

U.J.C.nin sözcüsü, «Sorbonne Öğrencilerindir» sloganının, «Sorbonne Emekçilerindir» olarak değiştiril-

mesini istiyor. Yahut Sorbonne'un C.R.S. lere bırakılıp, onların kışlalarının da öğrenciye bırakılması teklif ediliyor.

Değişik örgüt temsilcileri görüşlerini belirtiyor, beraberliği sağlamak ve hareketi başlatmak için değişik-taktikler ileri sürüyorlar. Bunların en önemlileri: «Halka hareketin tanıtılması, fabrikalara kadar gidilerek işçi ile direkt temasa geçilmesi ve öğrenci - işçi beraberliğinin sağlanması, bir alt yapı komitesinin kurulması... v.s.»

«Öğrenciler sokakta toplanınız» sloganı ile dağılan miting, gecenin genç vakitlerine kadar küçük guruplar halinde civardaki kahvelerde devam edecektir. O gün Almanyadan gelen bir tiyatro gurubu huduttan içeri sokulmuyor ve birçok alman öğrenci de «olaylara karıştı» gerekçesiyle Fransa'dan hudut dışı ediliyorlardı. Bu olay Almanya'da büyük bir tepki yaratmış ve bir nota vererek Fransız Hükümetini protesto etmişlerdir.

10 MAYIS

POLİS İÇİN
ACELE
2500 KİŞİYE
İHTİYAÇ VAR

Meslekte süratle yükselme..
Garantili bir gelecek...

(Duvar ilânlarından)

HÜKÜMET kendi köşesinde saklambaç partisine devam ediyor.

Nanterre'deki Fakültelerin açılışıyla, 22 Mart hareketi militanları, daha önce de söz verdikleri gibi, grevin devamını sağlıyor ve fakülte içindeki özel çalışmalarına başlıyorlardı.

Bakan Peyrefitte, ortalık «sükûnete kavuştuğu»nda, Sorbonne'un da yakında açılabileceğini bildiriyordu. Oysa, ortalığın «sükûneti»ni bozan, karıştıran hiç bir zaman öğrenciler değildi. Onlar, üniversite üzerindeki tasarruf haklarını kullanmaya karar verdikleri zaman bile sakindiler.

Ayni bakan, herşeye rağmen otoritesini bir defa daha denemek istiyor ve liselilere hücum ediyor: fakat onlar da başkaldırıyor ve binlercesi sokağa iniyorlar.

İktidarın kararları, en büyük anlaşmazlıklara meydan verecek nitelikteydiler. Sabırla saatinin gelmesini bekleyen polis genel karargâhında, kimse ne yapmak gerektiğini bilmiyordu.

Öğrenciye gelince, o biliyordu ne yapmak istediğini. Nereye yürümek gerektiğini tartıştıkları zaman yap-

Hayır... Bunlar ne Merihten yeryüzüne inmiş garip yaratıklar, ne de orta çağın zırhlı şövalyeleri. Bunlar medeniyet çağının, yirminci yüzyılın düzeni sağlamakla görevli robotları. Kanlı Mayıs olaylarında bir suçlu aramak gerekirse, herhalde buna polisten ve onu sorumsuz bir şekilde yönetenlerden başlamak gerekecektir. İnsan bir eşya değildir ve onu trafik düzenler gibi hizaya getirmeye kimsenin hakkı yoktur. Hele bu hizaya getirilmeye çalışılanlar, bir milleti en kıymetli varlıkları olması gereken gençleri ise...

tıkları seçme açıklık taşıyordu. O.R.T.F. e yürümek, televizyon ve radyonun yalan haberlerini yüzüne vurmak içindi. Adalet Bakanlığına yürümek, arkadaşlarını hapse götüren bu yargı parodisine karşı savaşmak içindi. Akla yakın bir karar olarak, hükümet öğrencilerin Quartier - Latin dışında gösteri yapmasını yasaklıyor. Sorbonne yasak, Quartier - Latin'in dışı yasak, şu halde onlar için Quartier'nin içinde kalmaktan başka yapacak birşey yok. Öğrenciler bunu yapacaklar ve öylesine bilinçli, öylesine heyecan içinde yapacaklar ki, kimse onları yerlerinden kımıldatamıyacağı gibi bu Öğrenci Hareketinin en önemli zaferi, başarısı da olacak.

O GÜN...

NANTERRE..

Dokuz günlük bir kapatılmadan sonra, Nanterre'deki fakülteler kapılarını yeniden açıyorlardı bu sabah.

22 Mart militanları, greve saygı gösterilmesi için gereken tedbirleri alıyorlar. Başlayan iki dersi, bir olaya meydan vermeden yarıda bıraktırıyorlar.

Hoca ve öğrenciler saat 11'e doğru toplanıyor ve imtihanlar konusunda tartışıyorlar. Bir S.N.E.Sup sorumlusu «hapiste tek bir öğrenci dahî kalsa, imtihanların yapılmayacağını,» bildiriyordu.

Öğleye doğru yaptığı bir bildiride Millî Eğitim Bakanı, «Nanterre'de derslere azar azar başlandığını, eğer sessiz durulursa birkaç gün içinde tam programın uygulanabileceğini... üniversitenin çalışmalarını aksatan sorumluluk duygusundan yoksun elemanların, bundan

böyle fakülteler içinde yerleşmesine müsaade edilmeyeceğini..» duyuruyordu.

Paris..

Ayni sabah saat 8'de, C.A.L.in çağrısına uyarak, şehrin önemli noktalarında gösteriler yapınak üzere toplanıyorlardı.

4.000 liseli Gare Saint-Lazare'da buluşurken, bin kadarı Ménilmontant'da gösterî yapıyordu.

Paris liselerindeki genel grev, sessizlik içinde cereyan ediyordu. Tek hâdise, Lavaoisier Lisesinde polisin grev gözcülerini tutuklaması oldu.

Öğleden sonra sendikalar ortak bir bildiri yayınlayarak üyelerini 14 Mayısta yapılacak büyük bir gösteriye çağırıyorlardı:

«Üniversite ile ilgili olarak ortaya çıkan ciddî olaylar, toplumda derin bir heyecan yaratmıştır. Öğrenci ve öğretmene karşı yönetilmiş polis baskısı, işçide rejime karşı hiddet ve öfke yaratmıştır.»

«İşçinin hizmetinde demokratik bir üniversite reformu kadar, herkese iş ve ekonomik sistemin halk tarafından ve halkın yararına değiştirilmesi problemleri de halli gereken en esaslı dâvalarımızdır.»

«İşçinin istekleri ve mücadeleleri, öğrenci, hoca ve diğer çalışan halk kategorilerinde olduğu gibi, polisin değişmeyen baskı metotlarıyla cevaplandırılmakta, demokratik ve sendikal hürriyetler zedelenmektedir.»

«Dayanışma ve müşterek istekler adına birleşen işçi, talebe ve öğretmenler; C.G.T., C.F.D.T., F.E.N., U.N.E.F., U.G.E. ve S.N.E.Sup. temsilcileri 14 Mayısta, Fransa'nın bütün büyük şehirlerinde olmak üzere, gösteriler organize etmeyi kararlaştırmışlardır.»

«— Gösterilerde mahkûm olmuş bütün tutukluların serbest bırakılması,

— Politik ve sendika hürriyetlerinin gerçekleşmesi için yapılacak bu müşterek gösterilerden, özellikle Paris'te yapılacak olanın çok güçlü olması için her sendika kendi sorumluluğunu yüklenecektir.»

C.A.L.in inisiyatifinde hareket eden liseliler saat 16,30 da Gobelins'de toplanıyor ve oradan bulvar Arago üzerinden Denfert'e doğru yürüyorlardı. Saat 18,30, Denfert'deyiz. Meydanın ortasında Belfort aslanını 20 bin kişilik bir işçi, öğrenci ve hoca kalabalığı çevrelemiş. Yarım saatten fazladır değişik organizasyonlar, gösteri yürüyüşü için bir hedef tartışması yapıyorlar, bir kısmı işçi mahallelerini teklif ediyor, diğerleri, O.R.T.F. veya Adalet Bakanlığının önüne gidilmesini ileri sürüyorlardı. Nihayet önce Santé hapishanesinin önünden sembolik olarak geçilmeye ve oradan O.R.T.F. e gidilmeye karar verildi.

Saat 19.15, kortej hareket ediyor. «Arkadaşlarımızı serbest bırakın» haykırışlarıyla hapisane önünden geçiliyor, bulvar Arago, Monge sokağı ve oradan bulvar Saint-Germain'»e iniliyor. Polis kuvvetleri bütün köşe başlarını, özellikle batıya ve Seine nehrine açılan bütün geçitleri tutmuşlar. Kalabalık bu defa Saint-Michel'e tırmanmaya başlıyor ve Edmond-Rostand meydanına kadar geliyor.

Sorbonne'a bütün geçitler yasak; öğrenciler Quartier'yi işgal etmeye karar veriyorlar ve Sorbonne'a komşu bütün sokaklarda, polis barajlarına yakın noktalarda toplanmaya başlıyorlar.

BARİKATLAR GECESİ...

SAAT 22 den itibaren Quartier - Latin'i işgal hareketi başladı. Kalabalık gruplar Rue Gay-Lussac ve Edmond-Rostand meydanında birikiyor, fakat bir çok küçük gruplar da komşu sokaklara, Rue Saint -Jaques, place de l'Estrapade gibi, dağılıyorlar. İlk barikatlar yapılmaya başlandı. Edmond-Rostand'da U. E. C. militanları karşı çıkıyor ve barikat yapılmasını önlemek istiyor, bunun bir tahrik unsuru olduğunu ileri sürüyorlar. Ötekiler sabırla, karşı tarafa taş atmanın söz konusu olmadığı, fakat bir direnme gücü olarak, bunun gerekliliğini anlatıyorlar. Nitekim polis hücuma geçinceye kadar tek bir taş atılmayacaktır barikatlardan. Sabah bire doğru öğrenciler yöresindeki savunma noktaları şöyleydi: kaldırım taşları ve ızgara demirlerinden yapılmış bir barikat Edmond-Rostand meydanını kapatıyor, Luxembourg parkının demir parmaklıklarına kadar uzanıyordu. C.R.S. 50 m. ötede mevzilenmiş, Mécidis sokağının girişinde bekliyorlar. Ayni tip bir barikat bulvar Saint-Michel'i kapatıyordu.

En önemli barikatlar, kalabalığın da çok olduğu Gay-Lussac sokağında yükseliyordu. Bunlar kaldırım taşları, civardan sökülmüş değişik cisimler ve yol üstüne bırakılmış otomobillerden yapılmış, aşılması güç barikatlardı.

Saint-Jaques, kuzeyde Rue Soufflot'ya yakın yerde yapılmış bir barikat, güneyde de Abbé-de-l'Epée sokağına varmadan yapılmış bir başka barikatla geçide tamamen kapatılmış. Soufflot sokağı, Pantheon meydanı, Golf sokağı, Ulm ve Irlandais sokakları boyunca barikatllar uzanıyor. Kısacası Quartier'nin bütün sokak-

ları iyi kötü yapılmış bu barikatlarla birer savunma noktaları haline gelmişti.

Ele geçebilen her çeşit malzeme kullanıldı bu barikatların yapılmasında. Özellikle inşaat şantiyelerine yakın olan kesimlerdeki barikatların boyu dört-beş metreyi buluyordu.

Öte tarafta polis kuvvetleri de oldukça hatırı sayılır bir güçteydi. Önemli sayıda bir kuvvet, kurmay heyetiyle birlikte Odeon Tiyatrosunun gerisine yerleşmişti. Soufflot sokağı jandarmalar tarafından işgal edilmişti. C.R.S. birlikleri Port-Royal ve 5 nci bölgenin kuzey sınırında birikmiş hazır bekliyordu. Ayrıca Sorbonne'u koruyan önemli sayıdaki birlikleri de hesaba katmak gerek.

Barikatların gerisindeki gençler, gerçekte tamamen çevrilmiş durumdaydılar. Yapılışlarındaki heyecan ve görünüşlerindeki ihtişama rağmen, savunma noktaları kolayca aşılacak cinstendi.

Strateji açıktı; Quartier-Latin'i doldurmak ve orada mümkün olduğu kadar uzun süre tutunabilmekti. Beraberlik içinde olmanın yarattığı heyecan ve bireysel cesaretleri taktikleri oluyordu. Barikat arasında ilişki kurulacak gibi değildi. Komşu sokaklar bile birbirinden kopmuş haldeydiler. Barikatların dizilişi, bir hücum anında geri çekilmeyi imkânsız kılacak biçimdeydi. Önemli sayıda savunma gücünün biriktiği geniş geçitler (Gay Lussac gibi), C.R.S. birliklerinin hareketini kolaylaştırıyor ve ateş gücü (gaz bombaları), sağlanıyordu. Edmond-Rostand meydanı ise, barikatların ortasında tamamen savunmasız bir haldeydi.

Strateji olarak iyi yerleştirilmiş barikatlara gelince, bunlar Saint-Jacques ve Ulm sokağına yapılmış olanlardı. Bunlara hücum ancak tek taraftan gelebilir-

di, çünkü gerileri Gay-Lussac'ın barikatlarına açılıyordu.

Bu «bölünmüş kamplarında» mitingcilerin kaldırım taşlarından başka bir silâhları yoktu ellerinde. Gecenin geç vakitlerinde yapmaya başlayacakları molotov bombaları ise tamamen güçsüzdü. Sadece, polis sokakları gaza boğarken geri çekilmelerine yardımcı olacaktı.

Kısacası, basit savunma, direnme noktalarıydı bunlar, yoksa iyice planlanmış askerî dizilişler değil. Mitingciler Quartier-Latin'de tutunmaya karar verdiler. İyi veya kötü bunu başarmak, imkân olduğu nisbette uzun bir süre dayanmak gerekiyordu.

Bu ne kadar sürebilirdi?

İşte bu polisin cevaplandıracağı bir soruydu. Saat 0,2 de İç İşleri Bakanı Fouchet, Polis Müdürü Grimaud'ya «temizliğe başlaması» için emir verdiği zaman polis, jandarma ve C.R.S. kafeslerinden boşanmış aslanlar misali hücuma geçecek ve «temizliğin» mümkün mertebe kanlı olması için ellerinden geleni yapacaklardır. Hücumlarının bütün şiddetine rağmen, Gay-Lussac'ın temizlenmesi için iki saatten fazla bir zaman gerekecektir. Edmond Rostand ve Royer-Collard'a ilk barikatı aşabilmek için on defa hücum tazelenecek ve her defasında geri püskürtülünecektir. Gaza rağmen öğrenciler iyi dayanıyorlar. Bu arada sokak sakinlerinin de yardımlarını unutmamak gerekir. Gaza karşı koruyucu tedbir olarak devamlı su dökülüyor sokağa, maske yapmaları için mendil, bez atılıyordu pencerelerden. Yaralılar içeri alınıp tedavi ediliyor, hatta arabasını barikatların önüne eliyle getirip yerleştiren mal sahipleri görülüyordu. Kısaca, barikatlar polise karşı birlikte savunuluyordu.

Barikatların gerisinde sıkışmış, görme ve nefes alma zorluğu çekenlerin yardımına koşuyorlar. Savunmada olanların imdadına iki yardımcı eleman yetişiyor: ateş ve rüzgâr. Rüzgâr gazları gerisin geri C.R.S. lerin üzerine götürüyor. Onların ağlayarak yüzgeri ediş-leri gecenin en eğlenceli sahnesi oluyor.

Bombaların barikatları tutuşturması da yardımcı oluyor mitingcilere, polis yaklaşamıyor ateşe.

Saint-Jacques ve Blainville sokaklarına da hücuma geçildi. Fakat burada savunma yapanlar avantajlı. Sokaklar dar olduğu için attıkları cisimler oldukça tesirli oluyor. Hele Blainville'de iki barikat arasında sıkışan polis kuvvetlerine öğrenciler hücuma kalkıyor ve dağıtıyorlar. Sonuç olarak polis bütün barikatlara ayni anda hücum etmekten vazgeçiyor.

Gay-Lussac'ta durum gittikçe kötüye gitmektedir. Gay-Lussac ve Saint-Jacques taraflarından hücum tazeleyen C.R.S., kımıldayan herşeyin üzerine saldırıyor, evlerin kapılarını kırarak aramalar yapıyor, ev sakinlerini yaralıları, ilk yardım görevlilerini, kısaca önüne gelen dövüyordu.

Polisin geçişini zorlaştırmak için, öğrenciler şimdi kendileri yakmaya başladılar barikatları.

Saat 4,30, Gat-Lussac polis tarafından tamamen alınmış durumda.

Diğer sokaklarda savaş daha bir saat kadar sürecektir. Ortalıkta dolaşmanın imkânı yok. Birbirinden kopmuş küçük guruplar, önlerine çıkan her yere sığınıyorlar. Evlere, üniversite binalarına ve kapılarını kendilerine cömertçe açmış kahvelere. Fakat çoğunu, C.R.S. zorla geri alıyor.

Saat sabahın altısı, Quartier geri alınmıştır. Son birkaç savunmacı, kendilerini polisin vahşetinden kur-

tarabilmek için kaçacak delik aramaktadır.

Artık kimsede savaşacak güç kalmamıştır. Fakat polis için av hâlâ devam ediyor.

★★★

Cohn-Bendit ve arkadaşları Denfert'deki Belfort Aslanının sırtında. Bugün hasta ve problem bir gençlik var deniyor, tamamen yanlış. Bugün problem ve hasta rejimler var, problem ve hasta toplumlar var. Bunlar, totaliter, emperyalist faşist, ırkçı, gerici, tutucu gibi hastalıklardan muztarip rejim ve toplumlardır. Bunlar bütün ahlâk ölçülerinden uzak, insanı bir eşya, bir âlet, bir tüketim aracı haline getirmek isteyen rejim ve toplumlardır. Gençlik bütün bu sakatlıkları görmekte ve bunlara karşı çıkmaktadır. Sorumluluk alarak, kendisi için hazırlanmakta olan yarınlarda söz sahibi olmak istemektedir. Kısacası kendi yarınını, bütün bu hastalıklardan arınmış olarak kendisi kurmak istemektedir. Prag'dan Londra'ya, New-York'tan Paris'e bir bayrak halinde gelişen dünya gençlik hareketinin ortak nedeni budur işte.

MAYIS ayının bu «en kanlı» ve «en uzun» gecesini, sadece barikatların gerisinde yer alanlar değil, bütün Paris, hatta bütün Fransa gece boyunca dakikası dakikasına yaşamıştı. Hem de bütün heyecaniyle. Fransız resmi radyosu olan O.R.T.F. olaylar boyunca ağzına kilit vurulmuş bir halde, sesi soluğu çıkmazken, Europe Numero I ve Luxembourg radyoları hareketi her anıyla izliyor, yaptıkları direkt emisyonlarla dakikası dakikasına halka duyuruyorlardı. Gecenin tehlikeli bir havaya girmemesi için hükümet, idareciler ve gösteri yapanlar arasında arabulucu görevini de yüklenmişler ve antenlerini, faydalı olacağını umdukları kişilerin emirlerine tahsis etmişlerdi.

Radyoculuk tarihi için örnek sayılacak bu çalışmaların en önemli kısımlarından aşağıya aldığımız parçalar, ayni zamanda 10 Mayıs gecesinin eksik kalmış yönlerini de tanımamıza yardım edecektir. Luxembourg radyosunun bandlarından kopye edilmiş bu kısımdaki konuşmacılar Rektör yardımcısı Chalin, S.N.E.Sup. genel sekreteri Geismar ve radyonun spikerleridir:

J.P. Farkas (saat 22) — Millî Eğitim Bakanlığı eliyle aldığımız resmi bir bildiriden öğrendiğimize göre, Rektör Roche «ÖĞRENCİ TEMSİLCİLERİ ve DOYENLERLE, SORBONNE'UN DERHAL AÇILMASI İÇİN NE GİBİ ŞARTLAR GEREKTİĞİNİ KONUŞMAYA DERHAL HAZIRIM» demiştir. Bu şüphesiz çok önemlidir. Çünki olayların başından beri ilk defa olarak Rektör, hem de bakanlık kanalıyla, öğrencilerle konuşmaya oturmayı kabul etmektedir.

Bilmiyorum, şu anda Quartier-Latin'de gösteri yapanların bu bildiriden haberleri var mı? Bunu öğrenmek için derhal orada bulunan röporterlerimizden birisini çağıracağım.

J. İdier — Ben gösterinin düzenleyicilerinden A. Geismar'ın tam yanında bulunuyorum. Kendilerine, Rektör Roche'un öğrenci yöneticileriyle görüşme arzusundan haberi olup olmadığını derhal soruyorum.

A.Geismar — Şimdi yaptığımız emisyondan haber almış bulunuyorum. Biz Rektör veya herhangi birisiyle özel olarak bir tartışmaya oturmak istemiyoruz. Biz meseleyi ortaya koyduk ve şu anda bilmem kaçbin kişi cevabını bekliyoruz. Bizim beklediğimiz cevaplardır. Bu şekilde tartışmayalım. Eğer bu modern bir üniversite üzerine yapılacak bir tartışmaysa, on seneden beri rejimin yaptığı çabalar var, bu bizi ilgilendirmiyor. Bizim hapiste arkadaşlarımız var. Diğer birçokları üniversite ve Fransa'dan sürülmekle tehdit ediliyorlar. Bunlar üzerine henüz sağlam bir cevap alamadık. Eğer Rektör bize bu cevabı verecekse, ben memnuniyetle hazırım görüşmeye. Yok eğer böyle bir cevap verilmeyecekse görüşmek için hiçbir sebep görmüyoruz. Belfort Aslanının çevresinde yaptığımız zirve toplantısında, bize tutuklular serbest bırakılmadan Sorbonne'un bırakılması tartışılırken herkes tek ses halinde «ARKADAŞLARIMIZI SERBEST BIRAKIN» diye bağırmışlardı.

J. Idier — Fakat eğer bir delegasyon yollamazsanız, sorduğunuz soruların da cevabını alamayacaksınız.. hem gerekli, şu veya bu şekilde ortak bir noktanız olabilir.

A. Geismar — Biz, esas üzerine yapılacak açık bir bildiri üzerine karşılaşmaya hazırız, fakat herhalde bu karşılaşmayı C.R.S. çemberinin ortasında yapmayız. (Rektör bu sırada polis kuvvetleriyle çevrili Sorbonne' dadır). Rektör Roche içerdedir, bu bizim için C.R.S.lerin safında demektir. C.R.S. baskısı altında bir tartışmayı hiçbir zaman yapmayacağız.

J. P. Farkas — Jaques Idier, acaba M. Geismar beni duyuyor mu?

J. Idier — Dinleyicisi yok.

J.P. Farkas — Bir kulaklık veriniz kendisine.

J. Idier — Kendisine ne sormak istiyorsunuz?

J.P. Farkas — Kendisinin, herşeye rağmen, Rektör Roche'un bürosuna gitmeye niyeti var mı, öğrenmek istiyorum— Çünki şu andaki durum şöyle: resmî olarak yapılan bildiri öğrenci ve öğretmen temsilcilerinin, yani M.M. Sauvageot ve Geismar'ın, Rektörle görüşmeleri gerektiğini bildiriyor. Bunun ne olduğu açıklanmıyor. Belki Rektör Roche, öğrencilerin ileri sürdükleri şartlar üzerinde konuşmaya hazırdır. Acaba, herşeye, polise karşı olan öfkelerine rağmen, Rektörle konuşmaya veya sadece onu dinlemeye bile olsa, gitmeyi düşünmüyorlar mı?

J. Didier — Sorunuzu kendisine iletiyorum, zannedersem sizi duydular da.

A. Geismar — Evet, şu anda duyuyorum. Eğer Rektör Roche'un söyleyecek birşeyisi varsa, kendilerini dinlemeye hazırım. Fakat ortada çok açık olan birşey var: bir tarafta gösteri yapanlar, bir tarafta polis olduğuna göre, biz gösteri yapanların tarafındayız. Öteki yana geçmemiz imkânsızdır. Bu böyle olduğuna göre, Rektör olsun, herhangi bir otorite olsun, bizim tarafa gelerek istediği görüşmeyi yapabilir ve saçının tek teline dokunulmayacağını garantileriz.

J.P. Farkas — Sorumu başka bir biçimde tekrarlıyorum. Rektör Roche'un bürosuna şu anda gitmeye hazır mısınız?

A. Geismar — Arkadaşlarımızın serbest bırakılmasıyla ilgili bir bildiriyi dinlemeye hazırım, fakat polis kordonu ardında bir konuşmaya değil.

Zırhlı bir araba ve onu çevreleyen C. R. S. lere karşı tek başına.. Gerçekte de, bütün bir topluma karşı yalnız başına bırakılmıştı Fransız genci.

J.P. Farkas — Şu andaki durumun ciddiyetini benden iyi biliyorsunuz, Rektör Roche'un bürosuna gitmeyi düşünüyor musunuz? Zannedersem sorum gayet açık.

A. Geismar — Hangi şartlarda olursa olsun derseniz, hayır.

J.P. Farkas — M. Geismar, size başka bir şey teklif ediyorum. Rektör Roche'un odasında bir hattımız var, antene bağlıyoruz. Kendisini duyacaksınız. Bu şekilde belki kendisine daha açık bir cevap verebilirsiniz.

A. Geismar — Katiyyen. Eğer Rektör Roche antendeyse, kendisini dinlemeye hazırız.

J.P. Farkas — Acaba Rektör Roche beni duyuyor mu?

M. Chalin — Evet duyuyorum. Ben rektör Chalin karşınızdayım.

J.P. Farkas — Sayın rektör, rektör Roche'un bildirisi Quartier-Latin'de duyuruldu. A. Geismar şu anda bizi dinliyor.

M. Chalin — Evet.

J.P. Farkas — Bize aşağıdaki cevapları verdiler biraz önce: «Hangi şartlarda olursa olsun gitmek niyetinde değilim Sorbonne'a. Önce orasının polis çemberinde olmaması gerekir.»

M. Chalin — Evet.

J.P. Farkas — İkinci olarak, M. Roche'un, ta başından beri ortaya koyduğumuz üç soruyu cevaplandırması gerekmektedir.

M. Chalin — Evet, M. Geismar şu anda beni duyuyorlar mı?

J.P. Farkas — Evet.

Chalin — M. Geismar, biliyorsunuz ki sorularınız üzerine şahsî bir angajmana giremem.

A. Geismar — Evet.

Chalin — Ancak şunu yapabilirim, bakanla temasa geçebilirim. Ancak o, hükümet adına meselelerinize çözüm yolu bulabilir, bir karar alabilir.

Geismar — Katiyyen. Eğer bakan bu kararı alabilecek ise radyo antenleri kanalıyla pekalâ bizimle direkt temasa geçebilir.

.....

Radyo antenlerindeki bu konuşmalar uzayacak, bakan öğrenci temsilcileriyle bir görüşmeye yanaşmıyacak ve kendilerine rektörle görüşmeleri gerektiği hatırlatılacaktır. Vakit ilerlemiştir. Öğrenci ve hocalar, belki bir sonuca varabilir ümidiyle bir grup yaparak, rektörün yanına çıkmaya karar verirler. Öğrenci temsilcilerinin arasında Cohn - Bendit'te vardır. Bu sırada Millî Eğitim Bakanı, İçişleri Bakanı ve M. Joxe, Elysée' nin temsilcisi toplantı halindedirler. Haber duyurulur ve Cohn-Bendit'in temsilci olarak rektöre çıktığı bildirilir. Haber bakanları memnun etmemiştir ve uyarmak için acele rektörü ararlar telefonla.

Europe No. I antenlerinde dinliyoruz bu telefon konuşmasını:

Millî Eğitim Bakanı Peyrefitte — Alo Rektör Roche ile mi görüşüyorum?

Roche — Buyurun, ben Rektör Roche.

Peyrefitte — Ben bakan Peyrefitte. Şu anda yanınıza öğrenci temsilcilerinin geldiği doğru mu?

Roche — Evet efendim, şu anda karşımdalar.

Peyrefitte — Aralarında Daniel Cohn - Bendit de varmış, doğru mu?

Roche — Hayır efendim, zannetmiyorum.

Peyrefitte — Tanıyor musunuz kendisini.

Roche — Hayır Bay Bakan.

Peyrefitte — Odanızdaki öğrenciler arasında topluca, kızıl saçlı kimse var mı?

Roche — Evet efendim...

Konuşmanın bundan sonrası duyulmaz...

Öğrenci ve hocalardan kurulu temsilcilerin konuşmaları saat 0.1 e kadar sürer. Dışarda heyecan ve sabırsızlık son raddesine kadar gelmiştir. Radyo spikerleri, temsilci giden gurubun Sorbonne'un kapısında belirdiklerini haber verdikleri zaman, milyonlarca dinleyici de radyolarının başında nefeslerini kesmiş, sonucun ne olduğunu merakla bekliyorlardı.

Ve Daniel Cohn - Bendit mikrofonda:

«Bu akşam sokakta olup bitenler, gençliğin belli bir sosyeteye karşı olan hislerinin ifadesi, açığa vurulmasıdır. Burada sadece öğrenci değil, genç işçiler, işsiz genç işçiler de var. Bu gece politika sokakta...»

Saatlerce süren konuşma ve tartışmalardan hiçbir sonuç alınamamıştır. Birkaç dakika sonra ayni mikrofonlar Rektörün sesini duyuracaklardır. «Üzüntüsünü belirten» ve «öğrenciye itidal salık veren».. Fakat çok geç, sabrı tükenen Polis barikatlara doğru ilk bombalarını göndermeye başlamıştır bile.

Bakanlar ve rektörün öğrenciyi oyalamak ve vakit kazanmak için birlikte hazırladıkları bu senaryo başarı ile oynanmış, öğrenciler bir defa daha, hem de milyonlarca Fransızın gözleri önünde, bir defa daha aldatılmışlardı..

11 - 12 MAYIS

ÖĞRENCİLER çifte bir galibiyet kazandılar.

11 Mayıs günü hükümet başbakan Pompidou'nun ağzından, bütün noktalarda baş eğdiğini bildiriyordu.

Sendika merkezleri genel grev kararları aldılar; öğrenci ve hocalarla müşterek bir gösteri yapılacak.

Bu sokakta direnmenin, direkt demokrasinin çifte zaferiydi.

Fakat bu ayni zamanda, Gay - Lussac'da öğrenci ile beraber barikat yapan genç liseli, genç işçi ve müstahdemin zaferiydi.

Savaş anında kurulmuş olan bu ilişkiler, yardımlaşmalar unutulmayacaktır. 11 Mayıs akşamı, Edebiyat fakültesinin bir ilâvesi olan Cencier'deki binalar öğrenciler tarafından işgal edildiğinden, işçiler de yanlarında olacak ve yapılacak konuşma ve tartışmalara katılacaklardır.

Şüphesiz herşey kolayca olmuyordu. Barikatların gerisinde, masa başındakinden daha çabuk ve kolay ortak bir dil kurulabiliyordu. Bir tek gece, senelerin ayrılığını ve her iki tarafın da birbirini tanımamazlığını ortadan kaldırmaya yeterli olamazdı. Hele bu bitmeyen söz yağmuru işçinin hiç alışık olmadığı ve korktuğu bir-

şeydi. Fakat ilk önemli adım aşılmıştı. 13 Mayıs'ta yapılacak ortak gösteri «birinci sınıf bir cenaze töreni» olmayacaktı. Her iki taraf da tekrarlıyorlardı: «Mücadele şimdi başlıyor.»

Cencier'yi işgal eden öğrenciler, Sorbonne'un da alınışına hazırlanıyorlardı. İşgal edilmiş fakülteler «hareketin kızıl üsleri» olacak diyorlardı: orada hareketin geleceği konuşulacak ve planlanacak.

Genç işçiler için en önemli mesele, genel grevlerde mümkün olduğu kadar çok şey koparabilmekti.

İçlerinden birisi, öğrenci ve işçi dayanışması, bu patrona ve burjuvaziye karşı müşterek savaştır. Siz, siz fakültelerinizi işgal ediyorsunuz, biz de fabrikalarımızı işgal etmek zorundayız» demek için söz alıyordu.

O GÜN...

SABAHIN erken saatlerinde sendika idarecileri bir araya geliyor ve olaylar karşısındaki tepkilerini belirten bir bildiri hazırlıyorlardı.

C.G.T., C.F.D.T., F.E.N. toplanıyor ve U.N.E.F., S. N.E.Sup. gözlemci olarak üç saat süren bu toplantıyı izliyorlardı.

Saat 12 de C.F.D.T. ve C.G.T. şu ortak bildiriyi yayınladılar:

«Quartier-Latin'deki olayların büyük bir ciddiyet kazanması karşısında halkı şiddetle tepki göstermeye davet etmek için, 11 Mayıs günü acele olarak toplanmış bulunuyoruz. İktidarın meydan okumasına karşı, 24

saat sürecek bir grevin ve 13 Mayıs günü büyük bir gösteri yürüyüşünün yapılması kararlaştırılmıştır. Bütün baskılara, yeter! Hürriyet ve demokrasi. Yaşasın öğrenci ve işçi beraberliği.»

Ayni saatlerde sol partiler de toplanıyor, tepkilerini belirten ortak bildiriler hazırlıyor, 13 Mayısta yapılacak gösterinin modeli üzerinde görüşüyorlardı.

Öğleden sonra bildiriler çoğalıyor, öğrenci ve gençlik örgütleri, değişik politik kuruluşlar tepkilerini belirtiyorlardı.

Saat 18, öğrenciler Cencier'deki fakülteleri işgal etmeye başladılar. Büyük bir sessizlik içinde yapılan bu işleme idareciler itiraz etmek cesaretini gösteremiyorlar.

Saat 20, Pompidou İran ve Pakistan ziyaretinden döndü, Hava alanında fazla konuşmuyor gazetecilerle, sadece «bir fikrim var» diyor.

Saat 23, Pompidou radyoda yaptığı konuşmasıyla açıklıyor fikrini:

«Gezim boyunca üniversitedeki hastalığın gelişmesini, çoğu zaman dejenere edilen gösterileri (ki hükümet düzeni sağlamak göreviyle müdahale etmek zorunda kalıyordu) üzüntüyle izledim.

Döner dönmez yaptığım (henüz üç saat bile olmadı) bakanlar toplantısı sonucu, Cumhurbaşkanının da görüşü alınarak, 13 Mayıs Pazartesi günü Sorbonne'un açılması kararlaştırıldı.»

.....

«Herkesten, özellikle öğrenci temsilcilerinden iste-

ğim: birkaç profesyonel tahrikçinin provokasyonlarını reddetmeleri ve ortalığın yumuşaması için işbirliği yapmalarıdır. Öfkenin yatışması için kendi yönümden, elimden geleni yapmaya hazırım.»

12 Mayıs. Başbakanın bir gece önce yaptığı konuşmaya karşı tepkiler, bir gün sonra başlayacak genel grev ve gösteri yürüyüşünün hazırlıklarıyla geçti. Devlet radyosu O.R.T.F'de baskı ve şiddet olayları karşısındaki tepkilerini belirterek, genel grev kararı aldılar.

13 MAYIS...

Şu ana kadar ihtilâl, çocukça, bilinçsizdi. Bir bebeğin emeklemesi gibi nereye gittiğini bilmiyordu. İhtilâlin henüz saf politik bir karakteri yoktu. Yalnız ve yalnız şu son haftada, birden başlayan grevlerle bunu hissetmeye başladık. ROSA LUXEMBOURG

800.000 - 1.000.000 République ile Denfert arasında altı saat süren, Paris'in hayatında görmediği bir gösteriydi bu.

«İşçi, Öğretmen, Öğrenci beraberdir» yazılı dev bandrol kortejin başında yer alıyordu.

Beraberlik, herşeyden önce polise karşıydı.

Ayni mücadele içinde beraberdiler. Çünkü baskı durup dururken gelmemişti. Ortada bir mücadele vardı ve baskı onun üzerine gönderilmişti. Direnildiği ölçüde de bu baskı şiddetlendirilmişti.

Fakat şimdi, hükümet bu direnme karşısında baş eğiyordu. Hem de on senеden beri ilk defa olarak.

Genel grev ve muazzam gösteri onlara bir zafer

kazandırıyordu. Bu ne bir anlaşma, ne de ikili bir konuşma sonucu elde edilmiş bir zaferdi. İktidar kendi üniversite sistemini esaslı bir şekilde eleştiren ve değiştirmek isteyenleri matetmek istemişt. Başaramadı. Mücadelenin şekli ve sahası değişmişti. Fakat yeni ve daha değişik kuvvetlerle, mücadeleyi gene kendi sahası sınırlarına sokabilirdi.

13 Mayısın gerçekleştirdiği beraberliğin genel yönü ise: eğer aydın sınıfın eleştirisini yaptığı ve arzuladığı değişiklikler. kapitalist bir sistem içinde gerçekleşemiyecekse, bundan böyle savaşı, son sözü söyleyecek ve son kararı verecek olan «emekçi sınıfı» yürütecektir. Zamna, bir üniversite reformu yapmanın değil, fakat bütün bir sistemi değiştirmenin zamanıdır. Gerçek mücadele asıl şimdi başlıyor.

Serbest bırakılmış Sorbonne'a kırmızı bayrak çekilirken, Nantes'da Güney - Havacılık fabrikalarında işçilerin atelyeleri işgal etmeye başladıklarının haberi geliyordu.

O GÜN...

O SABAH uyandıklarında, Quartier-Latin sakinlerini büyük bir sürpriz bekliyordu: günlerdenberi kapılarında görmeye alışık oldukları polis ve C.S. R. birlikleri sessizce çekilip gitmişlerdi. Ortalıkta tek bir trafik polisi bile görülmüyordu. Bu herkesin yüzünde âdeta bir bayram sevinci yarattı.

Saat 14, gösteri yürüyüşüne katılacaklar République meydanı ve civar yolları doldurmaya başladılar. U. N.E.F. adına Sauvageot, «fakültelerin işgal edileceğini

ve grevin devam edeceğini», bundan sonraki hedeflerinin «üniversitede tamamen serbest olarak politik tartışmalara devam etmek ve İçişleri Bakanı Fouchet ile Polis Müdürü Grimaud'nun istifa etmelerini sağlamak» olduğunu bildiriyordu.

Cohn-Bendit, polisi yargılamak için bir halk mahkemesi kurulmasını teklif ediyor ve devam ediyor: «Kapitalist rejime karşı savaşmak için tek yol vardır, o da sokakta direkt eyleme geçmektir. Genel grev bir destek silâhı değildir, fakat kapitalizmi devirmek için emekçi sınıfın bir yardımcı silâhıdır.

Saat 16, kalabalık harekete geçiyor, Republique'ten. Kortejin başında sendika, öğrenci ve 22 Mart hareketi temsilcileri yer alıyorlar. Paris'in bütün liselileri başlarında hocalarıyle beraber mevcut veriyorlar. Politik şahsiyetler, Mendes France, Mitterand, Waldeck Rochet, milletvekilleri,, senatörler, ünlü yazar ve sanat adamları, işçi ve öğrenci kalabalığı arasına gelişi güzel dağılmışlar. Düzen, öğrenci ve işçi militanlar tarafından birlikte sağlanıyor. Kortejin sonu Rebuplique meydanını terkettiğinde saat 19'u gösteriyordu.

Kortejin geçtiği yollara binlerce kişi yığılmış, değişik sloganlar ve alkışlarla sıcak bir şekilde karşılıyorlardı.

Özellikle kortejin yolu üzerinde tek bir polis görülmüyordu. Fakat şehrin diğer kesimlerinde büyük çapta kuvvet yığınakları yapılmış. Dışardan da, Paris paraşüt birliklerinin kontrolü altında.

Denfert'e ulaşan guruplar saat 20 den itibaren dağılmaya başlıyorlar. Saat 21,30 da son guruplar değişik yönlere doğru dağılırken, bu büyük gösteri de tek bir hâdise çıkmadan sona eriyordu.

Kesin olarak bilinemeyen fakat en kötümserlerin bile 600.000 - 700.000 olarak tahmin ettikleri bu muazzam kortej Paris sokaklarını doldururken, gene Paris' in başka bir yöresinde, Etoil'de bir karşıt gösteri yapılıyordu. Eski muharipler, sağcı ve faşistlerin düzenlediği Üç - beş bin kişi olarak tahmin edilen bu gösteride, Arc de Triomphe'a bayrak çekiliyor, «Fransa fransızlarındır», «Cohn-Bendit'i kurşunlamalı», «Salan'ı serbest bırakın», «Kaatil Kuzey - Vietnamlılar» diye bağırılıyordu.

Olaylar sırasında tutuklanmış ve mahkûm olmuş öğrenciler için de sevinçle dolu bir gün oldu 13 mayıs ve serbest bırakıldılar.

SORBONNE'DA HÜRRİYET GECESİ

«QUARTİER-LATİN Öğrencilere» ... Sorbonne'un kapatılışından bu yana günlerce dinlediğimiz bu slogan, 13 Mayıs Pazartesi akşamı, hem de somut anlamda gerçekleşiyordu. Her tarafını iyice kuşattıktan sonra, öğrenciler Quartier'yi halka «açtılar.» İşçileri, «üniversite problemlerini» beraberce tartışmaya davet ettiler. Bu, «sosyetenin değiştirilmesi» üzerine ateşli konuşmaların yapıldığı, harikulâde bir hürriyet gecesi oldu. Bir anda bütün düzen kaybolmuşa benziyordu. Oysa, Saint-Michel bulvarının kaldırımlarına oturmuş, tartışan öğrenciler, ayni zamanda trafiği de idare ediyor, polis görevi yapıyorlardı.

Sıcak bahar gecesinde, binlerce kişi Sorbonne'a gidiyorlardı. İçlerinden birçoğu, bu kültür mabedine ilk defa adımlarını atıyorlardı.

Avluda küçük gruplar, mermerlerin üzerine çökmüş sessizce konuşurlarken, köşeden bir cazın ritmik nağmeleri geliyordu. Yüksekçe bir setin üzerine ciddi bir tavırla yerleşmiş Victor Hugo ve Pasteur, kollarında kırmızı bayraklar taşıyorlardı.

İçerde bir ihtilâl komitesi toplantısı var, denilebilirdi. Ağzına kadar dolu dershaneler, «ifade serbestisi»

Sabah sokağa çıktığında Parislilerin ilk işleri, arabalarının yerinde durup durmadığını kontrol etmek oluyordu. Tam bir harp sahasını andıran ve harabeye dönmüş olan Paris sokaklarında çoğu zaman, yanmış bir arabanın kimliğini bile tayin etmek güç oluyordu. Bir çok olay tanığı, bu arabaların polis tarafından atılan bombalar tesiri ile yandığını belirtiyorlardı. Zaten ön plândaki arabada, siyah bomba lekeleri açıkça görülüyor.

nin, barikatlarda kanları pahasına kazanılmış, «ifade serbestisinin» en coşkun tezahürlerine şahit oluyorlardı. Kelimelerin mutluluğunda sarhoş olunuyordu.

Konular: «Eleştiri Üniversitesi», «İşçi mücadelesi, öğrenci mücadelesi», «Üniversitenin kuvvetleri»... v s. idi.

«Fouchet ve Grimaud gitmedikçe imtihanlara boykot edilmesini» ileri süren konuşmacılar, çılgınca alkışlanıyorlardı.

İşçilerle ilişkiler konusu da üzerinde en fazla durulan noktalardan. «Fabrika kapılarına kadar gidip on-

larla konuşmalı, izah etmeli» deniliyor.

Bu coşkunluk ve heyecan arasında, ciddi ve sert otokritik yapmaktan da geri kalınmıyordu: «Fazla hayale kapılmayalım,» diyordu bir konuşmacı, «barikatların üzerinde küçücük bir guruptan başka birşey değildik. U.N.E.F. meselâ, olaylar patlak verdiğinde, ölü bir kelime olarak kaldı.»

Amfilerden birisinde tam bir düzensizlik, karışıklık hâkim. «Palavra yeter» diye bağırılmıyor. «Eğer soyut tekliflerle kendimizi sonuçlandıramazsak, bizim için ne düşünülür sonra? İşçilere çok açık bir program sunmamız gerek.»

Evet ama, kim biçimlendirebilir bunu?

«Hareketi örgütlendiren U.N.E.F. değildi ki, o kendi kendine örgütlendi», diyor bir konuşmacı.

Koridorlar ve küçük salonlarda konuşmalar hararetle devam ediyordu. Yalnız idareye ait bölümlerin kapısı kapalı, oralara girmeyi kimse teklif etmiyor.

VE SONRASI...

13 MAYIS tarihi, bütün Fransa'nın hayatını etkileyen bir dönemeç noktası oldu. «Öğrenci Hareketi» yeni bir biçimde ve bütün fransız üniversiteleriini içine alacak şekilde devam ederken, büyük ekonomik krizler doğuran işçi hareketleri de başladı. Bunların doğal bir sonucu olarak politik krizler ortaya çıktı ve hatırlanacağı gibi Meclisin feshi ile yeni seçimlere kadar gidildi.

Birbirlerine az çok bağlı olan bu olayları kısaca da olsa görmemiz, olayların nedenlerini kavramamızda faydalı olacağı için, gerekiyor:

Sorbonne'un öğrenciler tarafından işgali, bütün fransız öğrencileri için bir model olmuş, Fransa'nın dört bir yöresinde üniversiteleri işgal etmeye başlamışlardı. Strasbourg Üniversitesi muhtariyetini ilân etmiş, hükümet te bu emri vakiyi kabullenmek zorunda kalmıştı.

Sorbonne'da bir «Halk Üniversitesi», «İşçi Üniversitesi»nin hazırlıkları yapılıyordu.

Sorbonne'dan sonra, «Odeon»da burjuva tiyatrosu gerekçesiyle bir gece işgal edildi öğrenciler tarafından. Tiyatronun patronları, Jean-Luis Barreault ve Mad-

lein Renault, «tiyatro bu şekilde de halka yararlı olabilir» diyerek olayı iyi niyetle karşıladıklarını belirttiler. Ünlü yazar, filozof ve sanatçıların katıldığı toplantılarla «sanatın geleceği» üzerine tartışmalar yapılıyordu Odeon'da.

Talebe polisle bir defa daha karşı karşıya geldi Mayıs ayında, hem de kanlı bir biçimde. 24 Mayıs günü yapılan işçi - talebe ortak gösterisi, polis kuvvetlerinin de gayretiyle kısa bir zamanda kanlı bir arbede halini aldı ve Paris en ateşli gecelerinden birini daha yaşadı. Gençlerin, «kapitalizmin tapınağı» olan borsa binasını tahrip etmeleri ve Millet Meclisinin, bu «artık hiçbir işe yaramayan», «eski eserler müzesi»nin önünden sessizce ve âdeta boş gözlerle geçişi, gecenin en dikkate değer olaylarındandı.

27 Mayıs Charléty mitingi, işçi ve öğrenciyi bir defa daha bir araya getirdi ve Mayıs ayının en başarılı, en önemli olaylarından birisi olarak nitelendi. Her gösteride polisi karşılarında bulan ve bu yoldan hiçbir olumlu sonuca ulaşamayan öğrenciler, bu defa yeni bir biçimde toplanmayı denediler. İşçinin de katılmasıyla Charlétey stadında yapılan 30.000 kişilik büyük miting, büyük bir başarı sağladı ve «yeni bir kuvvetin, yeni bir iktidarın» doğuşu olarak selâmlandı.

14 Mayısta Güney Havacılık fabrikalarında başlayan işgal ve grev hareketi, bir anda bütün Fransa'ya yayılmaya başlamıştı. Sendikaların davranmasına ve işaret vermesine fırsat bırakmadan işçiler fabrikalarını işgal ediyor, grev bayraklarını çekiyorlardı.

Özel ve resmi sektörlerdeki grevcilerin sayıları milyonlara yükselirken, hayat damarları da tek tek kuruyor, bütün Fransa ölü bir ülke haline geliyordu.

Sosyal hizmetlerin hiçbirisinin yerine getirilemediği Paris'te, günlerdir kaldırılmayan çöpler kaldırımlara taşmaya başlamış, sokaklar tarihteki günlerini bile aratacak bir pislik ve kokuya boğulmuşlardı.

Böylesine tahammül edilmez bir ortamda işçi temsilcileri işverenlerle karşı karşıya geldiklerinde, isteklerini fazlasiyle koparabileceklerini umuyorlardı. Başbakan Pompidou'nun başkanlığında Grenelle görüşmeleri başladığında, işveren temsilcileri de maksimum tavizi vermeye hazır durumdaydılar. Fakat dâvacının aynı zamanda kadı durumunda da olduğu, açıkçası hükümetin işveren olarak da işçi temsilcilerinin karşısında bulunması, umulan sonuçların elde edilmesine engel oldu. Ayrıca günlerce süren masa başı tartışmalarına ne sendikaların, ne işçinin ne de halkın tahammülü yoktu. Sokakta gerileyen ve baş eğen hükümet, masa başında kazanıyor, pek de önemli sayılmayacak ücret artışları ve sözde kalacak reform vaadleriyle işi tatlıya bağlıyordu. Yapılan anlaşmaları başlangıçta kabul etmek istemeyen işçiler, bir miktar sendikaların politik oyunlarıyla, daha fazla direnenler de C.R.S. in dipçik zoruyla işbaşı yapmak zorunda kalacaklardır.

Kısa bir süre sonra da hükümet yaptığı yeni zamlar ve vergilerle, verdiklerini fazlasıyla almayı da başaracaktır.

★★★

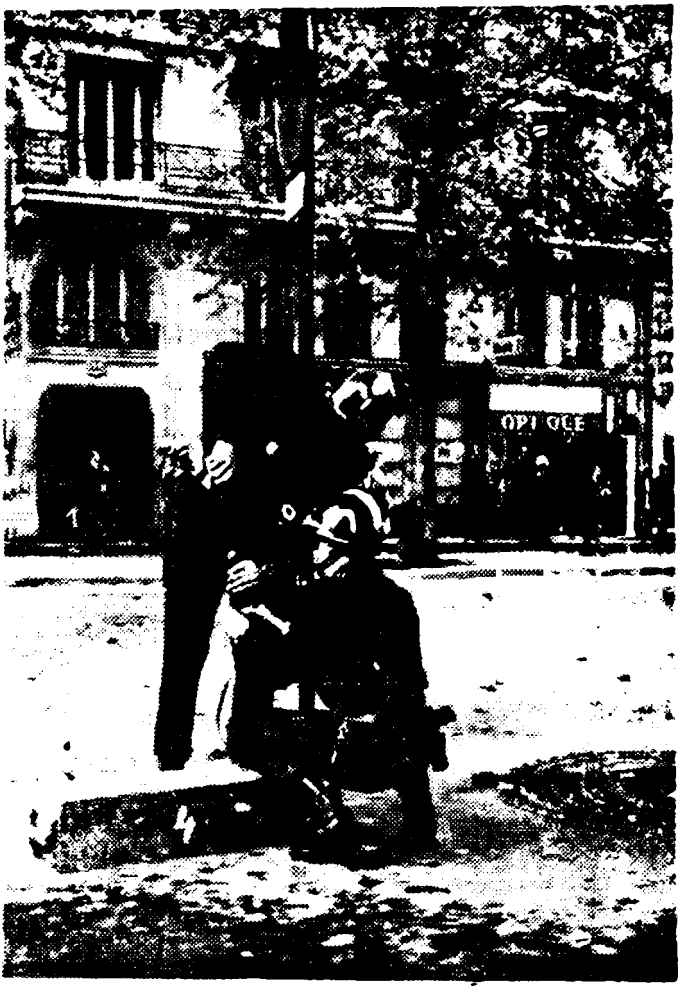
ÖĞRENCİ hareketinin iyice zayıflattığı ve yıprattığı Pompidou Hükümeti, işçi hareketi ve grevlerin de başlamasıyla, 13 Mayıs ertesi tam bir kriz devresine giriyordu. Dokuz milyonluk grevci, hükümeti ekonomik olduğu kadar politik yönleriyle de tehdit

ediyordu. Mecliste büyük bir kuvvet olan sol partiler De Gaulle ve onun hükümetine karşı birleşiyor, Cezayir olaylarından bu yana böylesine bir acze düşmemiş olan devletin başına geçme hazırlıkları yapıyorlardı.

İşlerin tam manasiyle sarpa sardığını gören De Gaulle, yapmakta olduğu Romanya gezisini kısa keserek dönecek ve günlerdir beklenen «halka hitaben» televizyon konuşmasını yapacak, fakat bu konuşma beklenen vermeyecek ve süratle değişmekte olan duruma hiç bir «değişiklik» getirmeyecekti.

Mayıs ayının son gününe ulaştığımızda söz konusu olan, De Gaulle ve hükümetinin «çekilmesi», yerini solun ortak olarak hazırladığı bir kurucu hükümete bırakması, yahut... evet yahut da ne pahasına olursa olsun yerinde kalmasıydı.

30 Mayıs günü yaptığı bir görüşme ile sağcı generallerin de desteğini alan De Gaulle, ayni gün akşamı Fransızlara hitaben yaptığı bir bildiri ile «meclisi feshettiğini», kendisinin «çekilmeyeceğini» duyuruyor, bütün tahminlerin aksine «ne pahasına olursa olsun» gitmek niyetinde olmadığını gösteriyordu. Ayni konuşmasında De Gaulle, Fransa'yı tehdit eden «komünizm» ve «iç harb»ten bahsediyor, halkın bu «iç harb» ve «Komünizm» tehlikelerine karşı «silâhlanmalarını», «sivil komiteler» kurmalarını salık veriyordu.

İki C.R.S. Lakrimojen gaz bombasını atmak üzere özel tüfeğine takıyorlar. Bu tüfekle bombayı kolayca uzağa atmak veya yükseklere fırlatmak mümkün. Bu bombalar özellikle kültür reformu isteyenlere karşı kullanılır.

Kitabımızın bu bölümünü, U.N.E.F. ve S.N.E. Süp, ün müşterek hazırladıkları «Mayıs Günlerinin Siyah Kitabı» adlı eserden alınmış bölümlere ayırdık

Bir vesika niteliğinde olan «Mayıs Günlerinin Siyah Kitabı», tamamen basında çıkmış haber ve röportajlardan ve sokaktaki adamın tanıklığından yararlanarak hazırlanmıştır.

Değişik şiddet gruplarının Mayıs Hareketinde oynadıkları rolü göstermesi bakımından önemlidir.

Kitabın hazırlanışında, değişik eğilimli gazete ve dergilere ayni ölçüde yer verildiğinden, bunların olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarını göstermesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır.

BÖLÜM II

3 CUMA, 4 CUMARTESİ, 5 PAZAR GÜNLERİ İLE İLGİLİ..

«Olaylar, Nanterre Edebiyat Fakülteleri veya Sorbonne'un kapatılmasıyla değil, fakat üniversite otoritelerinin bu iki kararı arasında öğrencilerin Quartier - Latin'de yaptıkları gösteri ve bu gösteriye polisin müdahalesi ile başladı.»

7 Mayıs LA CROIX

Öğleden sonra Sorbonne'un avlusunda yapılan U. N.E.F. mitingi, barutu ateşliyor.

«U.N.E.F. tarafından düzenlenen ve Daniel Cohn-Bendit yönetimindeki Nanterre'li 'kudurmuşların' da katıldığı miting sırasında, Paris Akademisi Rektörü M. Roche, yazılı ve acele olarak kanun kuvvetlerini çağırdı ve Fransız talebelerinin bu 'mabedi' kuşatıldı.»

9 Mayıs FRANCE SOIR

«Yüzlerce hareketli muhafız ve şehir muhafızları, başlarında çelik miğferler, cop, kalkan ve kalın koruyucu eldivenlerle silâhlanmış olarak, Sorbonne'un başlıca giriş kapısından içeriye saldırdılar. Bu sırada Rue des Ecolles'e yığılmış olan yüzlerce öğrenci: 'C.R.S. — S. S.', 'Getapo', 'Sendika Hürriyeti' diye bağırıyorlardı.

Sorbonne'un iç avlusuna giren kanun kuvvetleri, miting yapmakta olan 400 U.N.E.F. militanını bir mengene kıskacı içine almış, devamlı ve ağır bir baskı altında çıkışa doğru sürüyorlardı.»

4 - 5 Mayıs COMBAT

«Öğrenci ve polis arasındaki karşılıklı pazarlıklaşmalar sonucu, öğrencilerin Sorbonne'dan serbestçe çıkmaları kararlaştırılmıştı. Fakat bütün liderler salata sepetlerine 'yüklendiler'.»

5 Mayıs FRANCE SOIR

«Polis kuvvetleri, gösteri yapanları lakrimojen bombalarıyla suluyor fakat gençler hemen toplanıyor ve bu bombaları ayaklarıyla polise geri gönderiyorlardı »

5 Mayıs FRANCE SOIR

Birkaç görgü şahidi:

«Polislerden birisi, Le Latin sinemasının girişine sığınmış, mavi tayyörlü, sarışın genç bir kıza saldırdı. Vahşice bir şekilde copladı. (on ilâ yirmi defa arasında başına ve boynuna)

Genç kız sendeledi ve emekleyerek gittiği sinemanın önünde bulunan sıranın üstüne, kendini kaybetmiş bir şekilde yığıldı.

Acele olarak istenen ambülans, ancak bir saat sonra gelebildi. Genç kız hâlâ kendine gelmiş değildi. Genç kız hâlâ yaşıyor ve şikâyetini yapmayı düşünüyorsa, biz kendisinin şahidi olmaya hazırız.»

3 Mayıs saat 19..

«Saint - Michel bulvarının yukarısına doğru, Cujas sokağı hizasında bir aralıkta C.R.S. lerden birisi bir

kızı copla döğüyordu ve sonra tanınmayacak bir halde yerde bıraktı.»

«Saat 18'e doğru boul'Mich'ten geçiyordum ve karşıdan gelen C.R.S. ler geri dönmem gerektiğini söylediler. Protesto ettim, bunun üzerine coplarıyla üzerime saldırdılar ve beni döğmeye başladılar. Neden sonra karakola götürüldüm ve orada sabahın birine kadar sövgü ve hakaretler arasında sorguya çekildim. Ertesi gün hastahaneye rontgen aldırmaya gittim. O günden beri baş ağrılarından ve devamlı burun kanamalarından şikâyetçiyim.»

Genç bir kadın anlatıyor:

«Saat 18 - 18,30 sıralarıydı. Bulvar Saint - Michel'den, kucağımda bir yaşında bir bebekle geçiyordum. Kendimi birden, gösteri yapan öğrencilerin içinde buldum ve Sorbonne meydanı hizasında bir C.R.S. bölüğü hücuma kalkıyordu. Önlerine geleni hiçbir fark gözetmeden sopalamaya başladılar ve ihtiyar bir kadınla genç bir anneye de vurdular. Mantomun altına sakladığım bebek de başına bir cop yedi ve yeri hâlâ mosmor duruyor.»

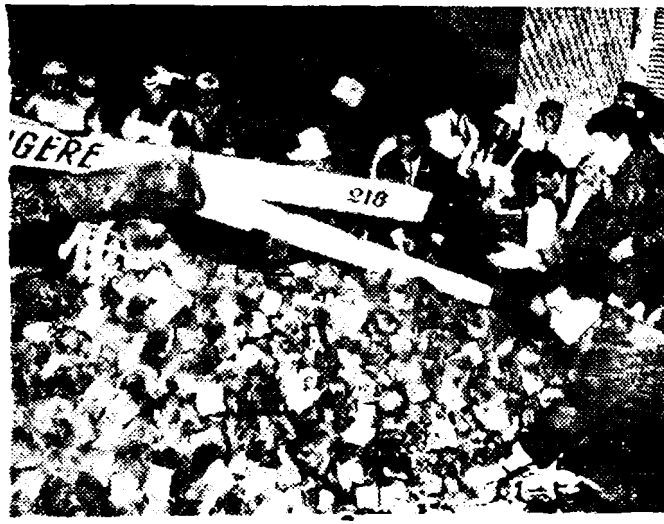
Bazı kişiler özellikle çevriliyor ve dövülüyorlardı:

«Rue Cujas'tan genç bir çift ve bir siyah sakince geçiyorlardı. Polis ellerini havaya kaldırtarak ve siyaha ötekilerinin iki misli vurarak civarda bekleyen arabalara doğru götürdü.»

6 MAYIS PAZARTESİ . .

Pazartesi sabahından itibaren ,U.N.E.F. in çagrısısına uyan öğrenciler önce yüzler, sonra binlerle Quartier - Latin'e gelmeye başladılar.

«Gösteri yapan öğrenciler hergün biraz daha ço-

Kanlı 10 Mayıs gecesinde bir barikatın gerisindekiler ve yanlarında hazır bekleyen Kızılhaç mensupları. Fotoğrafta görüldüğü gibi, kaldırım taşlarından yapılan bu barikatların üzerine, ele geçen her şey yığılıyordu.

ğalıyorlardı. Önemli sayıda bir polis kuvvetinin kalesi haline gelen Quartier - Latin'de öğrenci, polise karşı birleşiyor, ve çoğunun neden olduğunu dahi bilmediği, gösteriler yapıyorlardı. Şimdi omuz omuza, Rue des Ecolles'den boul-Mich'e, Paris'in bir ucundan öteki ucuna polisin karşısında, meydan okur gibiydiler.»

7 Mayıs FRANCE SOIR

«Quartier - Latin muhasara edildi:

Bu sabahtan itibaren binlerce jandarma ve polis, miğfer ve kalkanlarla silâhlandırılmış olarak Sorbonne meydanı ve civar sokaklarını kuşattılar.»

7 Mayıs FRANCE SOIR

Üç yüz kişi bulvar Saint - Michel'den aşağı iniyordu. Öte yandan polis yukarı doğru çıkıyordu. Bir taş havada uçtu. Öğrenciler sabahın ilk lakrimoje bombası önünden kaçıyorlar. Genç bir adam tam gözünün üstüne isabet eden bir bombadan ciddi olarak yaralanmışa benziyor. İki yaralı öğrenci daha var, bir tanesi genç bir kız ve gazden zehirlenmiş bir halde. Şimdi Quartier'de binlerce öğrenci sayılıyor.

Elli kadar polis arabası fakülte civarına yerleştirilmiş. Saat 10.15'e doğru C.R.S. ve jandarma birlikleri de geliyorlar.»

7 Mayıs FRANCE SOIR

«Bulvar Saint-Germain'de yeniden toplanan öğrenciler, eski günlerde olduğu gibi sakin bir gösteri yürüyüşüne geçtiler. Kortejin düzenini, bu genç kalabalığının yönetimini U.N.E.F. in militanları sağlıyor, trafiği idare ediyorlardı

Bulvar Saint - Michel'in köşesine yığılmış olan önemli sayıdaki silâhlı ajanlar, hücuma hazır bir şekilde bekliyorlardı.»

7 Mayıs COMBAT

«Öğleden sonra saat 15'e doğru kavga patlak verdi ve kısa bir zamanda kanlı bir niteliğe büründü:

Bir harb meydanına dönen sokaklardan Kızıl Haç, her iki tarafın da yaralılarını topluyordu. Saat 17 sıralarında, U.N.E.F.in düzen görevlileri, başlarında Sauvageot, gençleri bu 'boşuna' vahşetin içinden çekip kurtarmaya uğraşıyorlardı. Şarap hallerine doğru yavaş-

ça gerilenirken, barikatların arkasında kalmış birkaç dikbaşlı, ümitsizce kavgalarına devam ediyorlardı. Jandarma ve polislerin karşı atağı çok şiddetli ve kuvvetli oldu, öğrenciler tamamen savaş alanı dışına sürüldüler.»

7 Mayıs COMBAT

«Gecenin yapılan ilk bilançosu oldukça ağır. Tahmini olarak verilen rakamlar: 345 polis atılan değişik cisimlerle yaralanmış, 500 yaralı da öğrencilerden.»

8 Mayıs FRANCE SOIR

«Yaralıların arasında bulunan bir kadın kucağındaki üç aylık bebeğine sıkıca sarılıyordu. Odeon metrosunda gazdan zehirlenmiş bir haldeydiler. Çocuk tehlikeli bir durumdaydı ve acele tedavi altına alınması gerekiyordu.

Gece yarısı hastahane tamamen dolmuş vaziyetteydi ve battaniye yardımı isteniyordu.

'Çok ağır yaralı yok' diyordu kısım şefi; cop darbelerinin meydana getirdiği yara ve kırıklar, gazın ortaya çıkardığı göz yanıkları.

İçlerinden komada olan oniki kişi kadarı, gözlem altında tutuluyorlardı.

Salona tahminen her iki dakikada bir yaralı getiriliyordu.

9 Mayıs FRANCE SOIR

O GÜNÜ YAŞAYANLARDAN:

«Saat 18'e doğruydu. Rue Saint-Jaques üzerindeki kahve ve evlerde, kısacası heryerde öğrenci takibi devam ediyordu.»

«6 Mayıs günü Rue Saint - Jaques üzerindeki dükkânlardan birinin içinde bulunuyordum ve iki polisin coplarıyla yerde yatmakta olan bir öğrencinin üzerine vahşice saldırılarına şahit oldum. Tam karşımdaki kaldırımda cereyan eden bu korkunç olaydan birkaç dakika sonra, öğrenci güçlükle yerinden doğrulduğunda başı kanlar içinde bulunuyordu.»

«Rue Monge ve Maubert meydanındaki öğrencilere doğru bir C.R.S. birliği hücuma kalktı. Bir çok öğrenci yakalanmış, iki tanesi de metro istasyonuna yakın bir yerde bir kapı aralığında sıkıştırılmışlardı. İlk gelen C.R.S. birliği bu iki genci coplayarak yere yıktılar. Geriden gelen bütün C.R.S. ler, yerde yatan ve kımıldayamayan bu iki genci tekmeliyor ve üzerlerinden geçiyorlardı.»

Bir sanatkâr iş yerinde çalışırken yaralanacaktı:

«Jean - Beauvais sokağındaki iş yerinde çalışmakta olan kocam, polis tarafından içeri atılan bir bombadan yanıklar içindedir. Polisten kaçan gençler oraya sığınmak istemişlerdi. Kendisi halen hastahanede yatmaktadır.»

Bu da bir apartman kapıcısı:

«6 Mayıs Pazartesi saat 21'e doğruydu. Ana giriş kapısını kapamaya gidiyordum. Avluda içinde kiracıların da bulunduğu küçük bir gurup vardı. Başıma buz

Kanlı Paris gecelerinden: Kanlı bir sahne...

kalıbı gibi birşey çarptı ve yanmaya başladım. Bütün vücuduma bir sıvının yayıldığını hissediyor ve nefes alamıyordum. Kocam ve yanımda bulunanlar ise ağlamaya başlamışlardı. Orada bulunan kiracılardan bir kısmı da küçük yanıklar almışlardı.»

Genç bir kız, yanındaki küçük kardeşinin kaybolu-şunu anlatıyor:

«Küçük kız kardeşimle beraber Rue Cujas'ın bulvar Saint-Michel'i kestiği köşede bulunuyordum. Biraz aşağıda bir C.R.S. kordonu yolu tutmuştu. Bulvar Saint - Michel sakindi, fakat gerimizde bulunan iki gencin bağırması üzerine C.R.S. ler el bombalarını bizim bulunduğumuz tarafa atmaya başladılar ve bunlardan bir tanesi küçük kardeşimin yüzüne isabet etti. Arkadan C.R.S. ler hücuma geçtiler ve herkes kaçıştı. Yirmi metre öteye gitmiştim ki, kardeşimin benimle beraber olmadığını farkettim.»

Şahidin küçük kardeşi, sonradan hastahanede ağır yaralı olarak bulunacaktır.

Yabancı bir gazete fotoğrafçısı:

«Pazartesi günü, bulvar Saint-Michel ve Rue Serpente'in köşesinde dört C.R.S. bir öğrencinin üzerine çullanmış, döğüyorlardı. Fotoğraf makinemi kaldırarak birkaç poz aldım ve.. kendimi yerde buldum. Bir fotoğrafçıya hücum edilmeyeceğini zannedecek kadar saftım ve şimdi dayak yiyordum. Uzun ve kalın sopalardan yapılmış coplarla dövüyorlardı beni. Daha önce bu C.R.S. gurubunu görmüş, fakat Fransa'dayım, mesele yok demiştim. Bana bir taraftan vuruyor, bir taraftan da ağızlarına geleni söylüyorlardı: «basın kartın var mı?», «ne arıyorsun burada?».. Nihayet «ver filmi» dediler.

Ayağa kalkabilmiştim, fakat beni sıkıca tutuyorlardı. Öfkelenmiştim ve « «bırakın» dedim. «Anladım, filmi bırakıyorum. Fakat beni bırakın».. Filmi aldılar ve beni serbest bıraktılar.

Gönüllü bir hemşire, karakola götürülmüştü:

«6 - 7 Mayıs gecesi, üzerimde üniformam olduğu halde dört polis tarafından zorla Odeon karakoluna götürüldüm. Orada elbiseleri üzerinden alınmış acı çeken genç kızlar gördüm.»

Yakalananların çoğu, şimdi nezarethane olarak kullanılan, eski hastahane Beaujon'a sevkediliyorlardı.

«Beaujon: Bahçede iki sıra halinde dizilmiş polis arasından coplanarak geçiliyor. Arama tarama yapılırken, coplanıyor. İkiyüze yakın insan bir salonda sırasını beklerken, yandaki bir salondan çığlıklar yükseliyordu.»

«Pazartesi akşamı Notre-Dame kilisesine yakın bir köprüde, hüviyet soruşturması için çevrildim ve bindirildiğim polis arabasında tartaklandım. Sonra başkalarıyle beraber Beaujon'a nakledildik. Arabadan indirilirken, polisler gireceğimiz salonun kapısına kadar çift sıra dizildiler ve geçene tekme yumruk vurmaya başladılar. İçlerinden bir tanesi tüfeğinin dipçiğiyle vuruyordu. Demir parmaklıklı bir hücreye balık istifi doldurulduk. Orada üstü başı kan içinde insanlar gördüm. Yaralılar tedavi edilmiyorlardı. Salı sabahı saat 10,30 da bırakıldık.»

QUARTİER-LATİN'DEKİ KATLİAM

7 Mayıs COMBAT

«Paris Pazartesi günü, son senelerin en önemli ve en ciddi öğrenci gösterisine şahit oldu. Cezayir harbi sırasında bile böylesine geniş ve uzun süreli bir hareket olmamıştı.

7 Mayıs LE MONDE

Olayların sorumluları aranıyor:

«Paris Akademisi Rektörü Roche ve Bakan Peyrefitte, şu sırada öğrencilerin imtihanlara hazırlandıklarını ve Nanterre'in «ortalık karıştırıcı» hareketlerini böylesine geniş bir ilgiyle destekleyeceklerini ummuyorlardı. İkisi de ağır bir şekilde yanıldılar.»

8 Mayıs LE MONDE

«Olayları büyüten ve haklı olarak toplumun protestosuna uğrayan hükümet, halen devam etmekte olan hareketin başlıca sorumlusudur.»

7 Mayıs LE POPULAIRE

«Söz konusu olan bir kaç tahrikçinin ortalığı karıştırması değil, sokakta yürüyerek genişleyen bir harekettir.»

7 Mayıs LE FIGARO

Resmi çevrelerin «birkaç düzine azgının» yürüyüşü diye nitelediği gösteriler:

«Salı günü yapılan gösteriler öncekilere nisbetle daha da genişlik kazanmışa benziyordu: Paris ve taşrada altmışbini aşkın öğrenci sokaklarda yürüdü.

«Bir şiddet hareketini önleme amacıyla Yüksek Tahsil Öğretim Sendikası (S.N.E.Sup.) üyelerini bu gösterilerde yer almaya çağırmıyordu. Fakat buna rağmen Paris'te ve birçok üniversite şehrinde öğretim üyeleri bu gösterilerde öğrencilerin yanında yer aldılar. Katılışları bu defa bir başka biçimde oluyordu.»

9 Mayıs LE MONDE

Polis, çocuk denecek yaşta bir genci dövüyor. Sağda görülen beyaz önlüklü ise Kızılhaç mensubu bir genç. Yerde yatanı cankurtaran arabasına götürmek için başında bekliyor.. Ama önce polisin dayağını bitirmesini beklemek gerek.

Başlangıçta hedef belli değildir: Quartier-Latin'in polis tarafından tamamen sarılması sonucu öğrenciler Arc de Triomphe'a yürümeyi kararlaştırırlar.

«Hareketli muhafız birlikleri ve polis kuvvetleri, cop ve kalkanlar ellerinde, eski Montparnasse garının önüne yığılmış, Rennes sokağına girişi tamamen önlemişlerdi.

Onların gerisine yığılmış olan kamyonlardan yapılmış baraj da zaten geçişi imkânsız kılıyordu. U.N.E.F.in düzen sağlayıcıları, polisle bütün teması önlemek için arada koridor yaptılar. Yürüyüş sükûnet içinde Invalides yönünde devam etti. Sevres sokağının girişinde baraj yok, buna rağmen kortej Saint - François Xavier sokağına sapıyor.

Bu saatler, büyük bir bayram, öğrencinin 1 Mayısı idi. En azından yüz kırmızı bayrak var.

Alexandre III köprüsünün başına önemli bir sayıda C.R.S. dikilmiş. Bayram unutuldu: tansion yeniden yükseliyor. Eğer yürüyüşçülere engel olunmaya kalkışılsa, bu ölümüne bir çılgınlık olacak. Dehşet sahneleri her an patlak verebilir. Kararlı ve sakin bir topluluğun önünde en ufak bir karşı çıkmak aptallık olurdu. Onlar çokluk olarak sokakların hâkimi durumuna geçmişlerdi: orada onları bırakmak gerekiyor...

Fakat kortej büyük bir sessizlik içinde Palais - Bourbon'a doğru yöneliyor. Fakat orası da polis kordonuyla tutulmuş ve bulvar Saint - Germain ve köprülere geçişleri kapatılmış. Kortej Paris'in sağ yakasına doğru yeniden yükleniyor. Bu defa Seine, koşar adımlarla ve kırmızı bayraklar rüzgârda dalgalanarak geçi-

liyor. Bu sırada, öğrencilerin aklından bile geçmeyen Amerikan Elçiliği büyük sayıda C.R.S. le korunuyordu.

Concorde bu şekilde geçiliyor ve Champs-Elysée'ye çıkılıyor. O sırada sayıları 50.000'i aşıyordu. U.N.E.F.in yöneticileri herkesi düzen ve sessizliğe dâvet ediyorlar. Etoil'e çıkıldığında, böylesine bir kalabalığın yönetilmesi ve kontrolündeki güçlüğü gören yöneticiler, buradan dağılma emrini veriyorlar.»

8 Mayıs COMBAT

Kanlı olaylar bu gösterinin yapılışından çok daha geç saatlerde patlak verecektir.

Bu olayların başlamasından çok daha önce bir «aylak» anlatıyor:

«Akşamın saat onundan itibaren, Montparnasse ve Sint-Germain'de, yoldan geçen herkese ve meraklı guruplarına hücum etmeye başlamıştı polis. Bu sağın ve solun bol bol coplandığı kısa hücumlardan kaçışan halk, kapı aralıklarına veya yan sokaklara sığınıyordu. Pergola'ya yakın bir yerde genç bir ingilizi dövdüler. Sonra şöyle diyordu ingiliz: «Fakat bu Fransız polisi deli, önce hiç bir düşüncem yoktu, ama şimdi kimden yana olduğumu çok iyi biliyorum.»

Daha geç saatlerde,

«Saat 1.30, avenü Port-Royal'ın yukarı kısmında, gösteri yapanlardan bir gurup yangın çıkarttı.

Bir saat sonra Montparnasse bulvarında kanun kuvvetleriyle yeniden ciddi çatışmalar. Gösteri yapanlardan bazıları bu saatte hâlâ açık olan Cafeé Select ve Café Rond-Point'a sığındıklarından, polis buralara hücum etti ve içerlerine gaz bombaları attı.»

9 Mayıs FRANCE SOIR

Olaylara oyuncu veya seyirci olarak katılmış olanlar anlatmaya devam ediyorlar:

«8 Mayıs Çarşamba, sabah 2,30 a doğru:

Boulevard du Palais, Saint-Michel köprüsüne varmadan elli metre önce, C.R.S. arabaları depolarına doğru gidiyorlardı. Bu arabalardan, yol üzerinde duran yedi - sekiz kişilik sakin bir grubun üzerine lakrimojen bombaları atıldı. Bu gurubun, değil olaylara katılmak, o gece olup bitenlerden bile haberi yoktu.»

Montparnasse'da bir başka şahit:

«Dupont'un vitrinin altında korkuyla duran genç bir işçi çiftinin üzerine, bir jandarma «bunların hepsini öldürmek gerek» diye saldırdı ve elindeki sopayla kadına vurmaya başladı. Kasıklarına yediği tekmelerle bir yaralı hayvan gibi inleyen kadın yere düştü, fakat jandarma tarif edilmez bir vahşilikle tekmelemeye devam ediyordu. Yanındaki erkek, şüphesiz kocasıydı, korumak için kendisini kadının üstüne attı, fakat aynî jandarma bu defa adamı sopalıyor ve tekmeliyordu.»

Saint - Germain - des - Prés'de:

«Salı gecesi, sabah 2 sıralarında, ortalığın temizlenmesinden sonra 200 C.R.S. boş meydana geldiler ve evlerine dönmekte olan 30'a yakın kartiye sakinini dövmeye ve yere atmaya başladılar. Kaçmaya çalışan iki kadını yakaladılar ve sonradan bunları hastahaneye sevketmek için Pergola'dan telefonla cankurtaran istenmek zorunda kalındı. Bu insanların gösterilerle en ufak bir ilişkisi dahi yoktu.»

Fleurus sokağında:

«Yirmi yaşından küçük bir kız, bir kapı aralığına sığınmıştı. Polisler onu oradan çıkarttılar ve döverek

arabalarına doğru götürdüler. Sokakta en ufak bir hareket yoktu ve şüphesiz genç kız evine girmek üzereydi.»

Montparnasse'da:

«8 Mayıs çarşamba sabahı, saat ikide bir arkadaşımla beraber bulvar Montparnasse üzerindeki Rond - Point kahvesine henüz girmiştik. Tam oturmak üzereydik ki içeri koşarak birisi girdi: C.R.S. ler tarafından kovalanıyordu. Kahve sahibi derhal ışıkları söndürdü ve kapıları kilitledi fakat kalabalık bir polis gurubu camekânları kırdılar ve içeriye bombaları yağdırmaya başladılar. İlk bomba arkadaşımın tam yanına düştü: bu camdan yapılmış bir lakrimojen bombasıydı. Kaç tane bomba atıldı hatırlamıyorum, fakat ortalık nefes alınmaz bir hale gelmişti ve kendimizi kaybetmek üzereydik. Kahve sahibi, kahvenin ortasında toplanmamızı bağırarak paniği önledi: belki on dakika hepimiz diz çökmüş halde öylece kaldık, kimsede kımıldayacak hal kalmamıştı. Bu sessizlik sonu gelmeyen öksürüklerle bozuldu. Bazıları kusuyorlardı...»

8 MAYIS ÇARŞAMBA

O gün bakanlar konseyi olağanüstü toplanıyor:

«Üniversitedeki kriz, Quartier - Latin'in sınırlarının dışına taşmaya başladı. Konu, Elysée'de De Gaulle ve bakanların haftada bir yaptıkları toplantıda görüşüldü.»

9 Mayıs L'HUMANITE

Fakat belirtmek gerekir, olayların ciddiyetine rağmen hükümet bu haftada bir toplanma temposunda bir değişiklik yapmadı.

Başlarında çelik miğfer, gazdan korunma gözlükleri, ellerinde kalkan ve coplar, bellerinde kılıfı açık duran tabancalar ve sıra sıra el bombaları, pür hiddet ve pür şiddet yeni bir hücum tazeliyor polis ordusu. Düşman pek uzakta olmasa gerek...

Bu bakanlar konseyinde De Gaulle şu bildiriyi yaptı:

«Üniversite değişmek ve modernize edilmek zorunluğundadır. Buna inanmış bulunuyorum. Fakat üniversiteyi eleştiren ve karşı olanların üniversite içine yerleşmelerine müsaade edemeyiz ve sokakları şiddetle bırakamayız. Karşılıklı konuşmaya oturmak için bir yol değildir bu.»

9 Mayıs COMBAT

Bakanlar kurulu esas meselenin üzerine eğilmediler:

«Sorbonne ve Nanterre fakültesinin açılması bu sabahki konseyde söz konusu edilmedi, diye belirtiyordu Information bakanı.»

9 Mayıs LE MONDE

Öğleden sonraki Meclis toplantısı öncelikle öğrenci hareketini tartışıyor. Millî Eğitim Bakanı açıklamasını yapıyor:

«Nanterre olaylarını başından itibaren hatırlatarak: 'Bu durumda Nanterre'in doyen ve profesörleri en geniş anlamda bir liberalizm esprisi içinde hareket ettiler.'

'Bu gurubun (azgınlar) ideolojisi karışıktır: anarşizm, kastrizm, maoizm, hepsi birbirine karışıyor, fakat ortalıkta görünen sadece nihilizmdir.

Polisin Sorbonne'un çevresine yığılmış olan öğrencilerin tepkisini bir 'yanlış anlama' doğurmuştur; Sorbonne'un önüne yığılmış polis arabalarını ve arkadaşlarının kimlik kontrolü için onlara bindirildiklerini gören öğrenciler bunu bir tutuklanma olarak yorumlamış ve kendilerini öfkelerine kaptırmışlardır.'

Sonra:

'Üzüntülüyüm... böylece şiddet hareketinin başladığını gördük..'

Şartlar normale döndüğünde kapalı fakültelerin açılmasının her an mümkün olabileceğini belirten bakan:

'Bu konuda daha fazla birşey söyleyemiyeceğim; düzen yerine konduğu halde, herşey mümkündür, eğer düzen yerine konmazsa, hiçbirşey mümkün değildir.»

9 Mayıs J.O.

Fakat tutuklanmış öğrenciler konusunda en ufak bir söz edilmedi. Bakan fakültelerin kapılarını açıyor, oysa öğrenci ve hocalar ondan öncelikle hapisanelerin kapısını açmasını istiyorlardı.

Le Monde'un belirttiği gibi, öğrencilere değil, fakat milletvekillerine yapılmıştı bu konuşma. Combat ise De Gaulle'ün bütün sorumluluğu bakanlara bıraktığını belirtiyordu.

«Eski şarap hallerinin bulunduğu Fen Fakültesi önünde toplanmış olan öğrenciler bakanın bildirisini dinliyorlar. Geismar açıklıyor: herhalde dîvanda meselelerimizi halledecek değiliz.»

9 Mayıs COMBAT

Topluluk Sauvageot'nun çağrısıyla hareket ediyor: «Olayların cereyan ettiği yerlerden geçeceğiz. Ümit ederim ki bu defa ayni olaylar olmayacaktır. Quarter -Lâtin'i tekrar fethetmek için gidiyoruz.»

Geismar:

«Bu gece hür bir Sorbonne'da olacağımızı umuyoruz. Bunun sulhçü bir yoldan olması ise hükümetin bileceği birşeydir.»

O gece gösteri yapanların düzeni ve soğukkanlılığı sayesinde hâdisesiz geçecektir.»

9 MAYIS PERŞEMBE...

9 Mayısta gazeteler büyük başlıklar atmışlardı: «RESMİ BİLDİRİ: FAKÜLTELER AÇILIYOR.»

10 Mayıs FRANCE SOIR

Bununla beraber:

«Sorbonne hâlâ kapalıdır. Bakan Peyrefitte yalan söyledi. Yasak bölge hâlâ C.R.S. işgali altındadır.»

10 Mayıs COMBAT

«Öğlene doğru grev kararı alan Yüksek Öğretim Sendikası, aşağıdaki bildiriyi yapmıştır: 'Şu saate kadar idarî ve üniversite takipleri durdurulmamış, ve alınmış kararların iptali gerçekleştirilmemiştir. Polis kuvvetleri Quartier'yi hâlâ işgalleri altında tutmaktadırlar. Nanterre ve Sorbonne üniversiteleri kapalıdır. Bu durumda sendikanın kararı değişmemiştir: greve devam.»

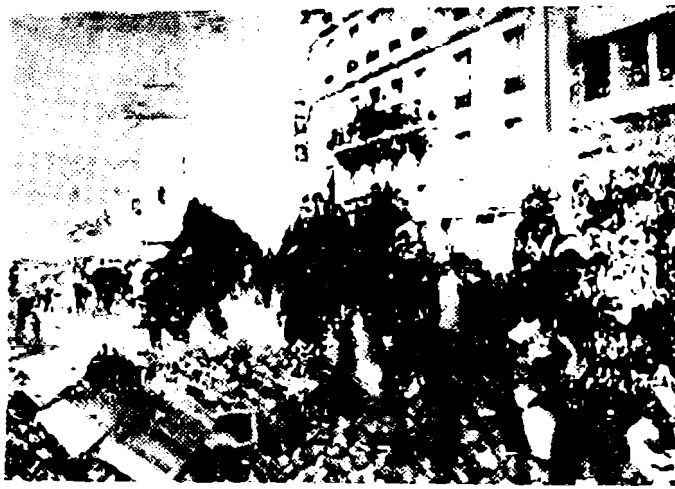
10 Mayıs COMBAT

Sabah, rektör ve bütün fakültelerin doyenleri toplanarak yeniden açılışı konuşurlar. Dört buçuk saatlik bir toplantı sonunda rektör bir bildiri yayınlar:

«Rektör ve doyenler tatil edilmiş olan derslerin başlamasını kararlaştırmışlardır. Normal çalışmalara belli bir süre içerisinde geçilecektir.»

Gerçekte:

«Öğleden sonra durumda bir değişiklik olmuyor: fakülteler kapalı bir durumda ve sayıları daha da arttırılmış polis kuvvetlerinin muhafazası altındadırlar... Fakültelerinin açılacağını uman öğrenciler, perşembe öğle sonrası Sorbonne'a doğru akın etmeye başlamışlardı. Bakanın radyo ve gazetelerde yayınlanan resmi bildirisine rağmen, polis ve jandarmalar yine geçiş noktalarını tutmakta. Saat 15,30, polis kordonunun önünde 2.000 den fazla öğrenci yığılmış. Çoğu kaldırımlarda ve yol üstüne oturmuş, trafiği durduruyorlar.»

Bir barikat daha fethedildi. Sıra şimdi «Azgınları» teker teker ele geçirip, «Salata Sepetleri» ne yüklemekte. Bunun için civardaki bütün apartmanlar taranacak, saklanmış olanlar kapıların ardından sürüklenerek çıkartılacaktır.

Akşam, bakan Sorbonne'un açılmasına karşı olduğunu bildiriyor.

10 MAYIS CUMA...

«SORBONNE HALÂ KAPALI»

11 Mayıs FRANCE SOIR

11 Mayısta Le Monde durumu şöylece özetliyordu:

«Duruma hâkim olmaya çalışan hükümet, gittikçe kendisini çıkışı olmayan bir yola sürüklemektedir. Sorbonne'da derslerin tekrar başlamasını gayet kaypak bir şekilde kabul ettikten ve gösteri yapan öğrencileri tutukladıktan sonra, halk, kendi kararları yüzün-

den devam eden bu kanlı gösterilerin durmasını istemektedir.

11 Mayıs Le MONDE

Bu ortamda haftanın dördüncü gösterisi kararlaştırılır. Yine kan dökülebilir. Tehlike açıktır, profesörler ve Nobel Armağanı almışlar hükümeti uyarırlar: «Bakanın olumsuz demecinin yeni karışıklıklara ve polisle yeniden çatışmalara yol açacağına inanan profesörler ve özellikle Nobel kazanmış M. de Broglie, Jacop, Kastler, Lwoff, Mauriac ve Monod, De Gaulle'e bir telgraf yollayarak, ondan «Tutuklu öğrencilerin serbest bırakılmasını ve Sorbonne'un açılmasını» isterler.

11 Mayıs LE MONDE

M. Monod yönetimindeki bir profesörler grubu bakanlar kurulu ile temas kurar ve ısrar ederler:

«Eğer Quartier-Latin'de yeniden kan akıtılması önlenmek isteniyorsa, Paris ve Nanterre fakültelerinin açılması ve hapiste olan öğrencilerin bırakılması derhal kararlaştırılmalıdır.»

11 Mayıs LE MONDE

Kendi köşesinde:

«M. Joxe, seyahatte olan Başbakan Pompidou'nun vekili, şu teklifi yapar: Quartier-Latin'den polis derhal geri çekilecek, Sorbonne Cumartesi günü açılacak ve Cuma günü yapması kararlaştırılan gösteri yerine bir kapalı salon toplantısı yapılacaktır. Öğrencilerin ilk iki isteklerini kabul ediyor, fakat üçüncüsüne hayır diyordu: Tutuklu öğrencilerin serbest bırakılması.

11 Mayıs LE MONDE

«Bu değişik yollardan yapılan teşebbüslerin sonucu Bakan Peyrefitte bir bildiri kaleme almak zorunda kalıyor ve Meclise sunulmadan önce halka duyuruluyor:

«Eğer bu şartlar gerçekleşirse (gerginliğin yatışması ve sükûna avdet) ve Sorbonne ile Nanterre fakülteleri doyenleri «evet» derlerse, yarın öğleden sonra dersler başlayabilir.»

11 Mayıs LE MONDE

Oysa Paris'te 24 saattir bir şeylerin hazırlığı yapılıyordu.

«...Polis noktalarında yeni güçlerle takviyeler yapılıyor. Önemli sayıda bir kuvvet taşradan getirtilmiş ve resmî binaların, bakanlıkların ve başşehrin çevresine yerleştirilmişlerdir.

11 Mayıs LE FİGARO

«PARİS'İN 19 KÖPRÜSÜ POLİS TARAFINDAN TUTULDU.»

11 Mayıs LE FİGARO

«Seine nehri, Paris'in sağ ve sol yakası arasında gerçek bir sınır olmuştu. Bu köprülerden her iki tarafa da trafik serbestti, fakat her an, düzen kuvvetlerinin telkafes pencereli arabaları yolu kapatıp, geçişi yasaklayabilirlerdi.»

11 - 12 Mayıs PARİS-JOUR

«Quartier-Latin'de önemli sayıda bir kuvvetin yer

aldığı göze çarpıyor. Saint-Michel ve Pont-Neuf köprüleri üzerine C.R.S. vasıtaları yerleştirilmiş.»

11 - 12 Mayıs COMBAT

Kararlaştırıldığı gibi Denfert-Rocherau'da toplanılıyor. Önce binler, sonra on binlere yükseliyor sayıları. «45.000 Öğrenci Quartier-Latin'i işgal ettiler.»

11-12 Mayıs COMBAT

«Saat 20.45. 30.000 öğrenci bulvar Saint-Michel'e tırmanıyor. Heyecan artıyor. İşaret direkleri yerlerinden söküldü. Üniversitedeki bir çok yabancı eleman öğrencilerin arasında yer alıyor.

..... Gecenin başında, büyük bir gösteri grubu Edmond-Rostand meydanına yerleşmiş ve «Sorbonne'u serbest bırakın» diye bağırıyorlardı.»

11 Mayıs LE FİGARO

«... Bu ikinci kanlı Cumada, bu trajik gecede, iktidarın tek bir kelimesi bütün kanlı olayları önleyebilirdi.

Saat 22.45 te, U.N.E.F. militanları gerginliği azaltmak ve düzeni sağlamak için son gayretlerini sarfediyorlardı. Gösteri yapanlar ve polis kuvvetleri arasında yer alıyor ve bir çatışmaya engel oluyorlardı.»

12 - 13 Mayıs LE MONDE

Bakanlık kanalıyla Rektör Roch'un U.N.E.F. ve S.N.E. Sup. temsilcileriyle anlaşmaya hazır olduğu ve onları bürosunda beklediği, duyuruluyor. Luxembourg radyosu aracılığında rektör ve öğrenci temsilcileri arasında başlayan görüşme yarım kalıyor.

«Saat 23. Konuşmalar sırasında öğrenciler hazırlanıyor, Saint-Jaques sokağında otomobiller ve ellerine geçirdikleri değişik malzeme ile ilk barikatları dikiyorlardı. Sade burada değil, civar sokaklarda da sayıları 60 a varan barikatlar yapılacaktır.»

11 Mayıs PARIS JOUR

«Bazı söylentilere göre, Rektör Roch kanlı şiddet hareketine son verebilmek için bakanlığın önemli kişileriyle konuşarak onları bir çare bulmaya zorlayacaktı.»

11 Mayıs PARİS JOUR

«Saat 0.15. Yeni bir ümit: Aralarında Cohn-Bendit'in de bulunduğu üç öğrenci ve üç hoca, rektör Roch tarafından kabul edildiler. Geçişte küçük bir sürpriz: Rektörün yanındaki bir odada, bir komiser tarafından silâh araması yapılıyor. Üç, dört saat sürüyor görüşme. Fakat Jox'un bürosunda, herkes gibi transistörün başından ayrılmayan Peyrefitte, durumu öğreniyor. Cohn-Bendit Roch'un yanında. Rektör ne zannediyor? Aşırı elemanları değerlendirmek mi istiyor? Bilmiyorum ki, anlaşma yapmak emri yalnız ve yalnızca U.N.E.F. ve S.N.E. Sup. için verilmişti? Peyrefitte rektörü arıyor.

İleride rektör bir meslektaşına açıklayacaktır: «...Bütün bu olan bitenlerden çok üzgündü, fakat emir yüksek yerden geliyordu...»

15-21 Mayıs LE NOUVEL OBSERVATEUR

«Saat 1.50. Endişeli bir yüz, kaşlar çatılmış, uzamış kırmızı sakallar: Daniel Cohn - Bendit rektörün büro-

Tüfenk dipçiğiyle dövülen genç bir öğrenci... İçişleri Bakanı bu polisi, başarısından dolayı tebrik etmiş ve madalya ile taltif etmiştir.

sundan çıkıyor. Kendisine soru soran gazetecileri sakin bir sesle cevaplandırıyor:

— Bay rektörle bir anlaşma yapmaya gitmedik. Ona sadece sokakta olup biteni hatırlattık. Bize geleceğini teslim etmiş bir öğrenci ve işçi gençliği var. Eğer kan dökülmemesi isteniyorsa, polisin Quartier - Latin'i terketmesi gerekiyor. Rektör, bizim teklifimizi ileteceğini söyledi. Bekliyoruz. Bütün geceyi Quartier-Latin'-de geçireceğiz. Eğer gerekirse burada gündüz, gece bekleriz.

— Tamamen kendi adıma görmeye gittim rektörü. Politik sorumluluklarımı her zaman yüklenmişimdir. 22 Mart hareketi tarafından atanmış değilim ve hiç bir anlaşmaya girmedim.

— Kendilerinin yaratmadığı bir durumdan ötürü öğrencilere hiç bir sorumluluk yüklemiyoruz. Üniversite sosyal bir rol oynuyor demek, anarşist olmak demek değildir. Ve bunu söylüyoruz. Burada bulunmamız için sebeplerimiz var. Polisin yok. Bunun için Quartier-Latin'i, ne onu, ne de başkasını tahrik etmeden işgal etme kararını aldık.

Saat 2. Bulvar Saint - Michel'de hoparlörlü öğrenciler, arkadaşlarını Gay-Lussac sokağında toplanmaya çağırıyorlardı.»

11 Mayıs PARIS JOUR

«Saat 2.35. C.R.S. ler kırmızı füzeler atıyor ve gösteri yapanları dağılmaya davet ediyorlar.

Saat 2.40. Luxembourg bahçesinin gerisinden dolaşan polisler, bir barikada hücuma geçtiler. Gaz maskeleri takmışlar ve elektrik lâmbalariyle aydınlatılıyorlar.

Saat 2.50. Saint - Michel bulvarının yukarısında, C.R.S. hücumları ile ilk barikat düşüyor ve Edmond-Rostand meydanına doğru ilerliyorlar.

Saat 2.55. Gösteri yapanlar, Saint-Michel'in yukarısında yığınak yapmış bir polis barajının üzerine, yanmakta olan iki arabayı gönderiyorlar.»

11 Mayıs PARIS JOUR

Mücadele tam dört saat sürecektir.

«Gençlerin direnmesi karşısında, polisler hücum bombaları kullanmaya başlayacaklardır. İki taraftan da birçok yaralı vardı. Barikatlar, kartiyenin kuşatılması ve devam eden mücadele yüzünden, yaralıların ve gazdan zehirlenmiş olanların taşınması âdeta imkânsız-

dı. Yardım merkezleri, biraz korunabilen her köşede kurulmuş, yaralıların getirilmesini bekliyor.

12 - 13 Mayıs LE MONDE

«Saat 3 olmuş, öğrenci bir saatten beri «Kaatil de Gaulle» diye bağırıyor. Polis hücumları gittikçe sıklaşıyor ve barikatları teker teker ele geçiriyorlardı. Pencerelerde yüzlerce insan birikmiş, gazların etkisinden korumak için öğrencilerin üstüne durmadan su döküyorlardı. Polis zaman, zaman geri çekilmeleri için bu pencerelerden içeri bomba atıyordu.»

12 - 13 Mayıs LE MONDE

Bu korkunç geceyi, o günü yaşamış olanların ağzından dinlemek, çok daha canlı olacak. İşte 18 yaşında genç bir kız öğrenci içinde bulunduğu «Barikatlar Gecesini» anlatıyor:

«Sabah 4.30 a doğru, (11 Mayıs Cumartesi) polis Saint-Jaques ve Gay-Lussac'ın kesiştiği noktadaki barikatlara doğru hücuma başladı. Ben de bu barikatların gerisindeydim. Bir çeyrekten fazla bir zaman, ne olduğunu bilmediğimiz bomba ve füze yağmuru altında hareketsiz kaldık.

Bütün geri çekilme yolları kesilmişti. Kısa bir zaman sonra hiç bir şey göremez olmuştum. Sadece hücum eden polislerin bağırtılarını duyuyordum.

Körleşmiş, boğulmak üzere, tek bir tırnağımı dahi polislerin coplarına hedef etmek niyetinde olmadığımdan, yakında bir binanın merdiven altına sığındım. Otuz kişi kadar vardık orada. Sonradan çıktığım yedinci katta bile nefes almak imkânsızdı; polis çatıya nişan alıyordu.

Saat beşte polisler binaya girdiler. Elinde tüfek olan bir C.R.S., «saklananın hesabını» göreceğini belirterek, bize inmemizi emretti. Bu emri dinleyip, kapıdan çıkarken sırayla coplanıyorduk. Bir yüksek rütbeli polis müdahale etti ve adamlarına dayağı kesmelerini emretti. Fakat o uzaklaştığı anda, cop, yumruk ve tekme ile karışık dayak faslı yeniden başladı.

Üçlü sıralar halinde Luxembourg'ta bekleyen arabalara götürüldük. Bütün yol boyunca, Gay-Lussac gaz denizi halindeydi. Mendillerle kendimizi korumamız engellendi. Orada, bir arabaya seksen kişiden fazla olarak tıkıldık ve kırk yaşlarında bir çiftin kaba bir şekilde dövülüşüne tanık olduk.

Sabah saat altıda vardık Beaujon'a. Kızlar oğlanlardan ayrıldı ve acele bir şekilde sorgularımız yapılarak yeniden iki gruba ayrıldık. İçinde yüzlerce hücre bulunan barakalara doldurdular bizi.

Arabaların ardı arkası kesilmiyor ve barakalarda gittikçe çoğalıyorduk. Yer darlığından çok işi ayakta durmak zorundaydı. Oturmayı sıraya koyduk. Bulunduğumuz hücrenin demir parmaklıklarına bir pankart asılıydı: KADINLAR. Aylak polislerden bir sürü toplanmıştı hücrenin önünde. İçlerinden bazıları, Strasbourg-St. Denis'den yakalayıp getirdikleri bir orospu ile pazarlık yapıyordu. Bu şartlarda tam on iki saat kaldık orada.

Saat 18.30 da serbest bırakıldım. 18 yaşındayım. Kanuna rağmen, kimse evimi haberdar etmemişti.»

O gece bombalardan yaralananların sayısı geçmiş günlerden çok daha fazlaydı. Çoğu zaman suratlarda patlıyordu bu bombalar:

«Gay-Lussac'ın başlangıcında bir apartmandaydım —saat iki sıralarında— ve C.R.S. in bir fotoğrafçı-

Bu öğrencinin sağ gözü bugün ne halde acaba? Bu ve bunun gibi yüzlerce genç, Mayıs olaylarının anısı olarak çeşitli sakatlıklar taşımaktadırlar bugün...

nın üzerine bomba attığını gördüm. Bulunduğum apartmanın karşısındaki bir balkonda bulunuyordu bu fotoğrafçı. Adam bağırdı: «Yandım.» (Bomba tam yüzünün ortasında patlamıştı). C.R.S. ler bir bomba daha yolladılar ve o da yüzünde patladı fotoğrafçının.

Bir çok kişinin gözleri yandı:

«O gece Gay-Lussac'ta, kendimi aniden bir ateş çemberinin ortasında buldum. Ne olduğunu anlamaya çalışırken, uzun coplar, kalkanlar ve harp maskeleriyle

silâhlanmış bir C.R.S. bölüğünün, kendilerinden elli metre ötede duran bir kalabalığa el bombası hücumuna geçtiğini farkettim. İşte bu sırada sağ gözüme bir parça isabet etti ve o anda ölüyorum zannettim... Derhal hastahaneye kaldırıldım ve iki defa röntgen alındı. Yapılan ameliyat sonucu ancak, eskisinin 1/10 nisbetinde görebiliyordum. Dokuz gün sonra çıktığımda, okuma kudretimi kaybetmiştim.»

Genç bir sinemacı anlatıyor:

«Sabah saat 4. Rue Gay-Lussac, merak ve sempati yüzünden ben de oradayım. Bir C.R.S. hücumu oldu ve kendimizi bir grup öğrenci ile bir apartmanda bulduk. C.R.S. ler oraya da geldiler ve inmemizi ihtar ettiler. Çıkarken en arkada olduğum için, şimdi en önde ben iniyordum. (4 kat indik)»

Aşağıdaki sahneyi yaşamış bir öğrenci anlatıyor:

«11 Mayıs sabahı saat beş sıraları, Gay-Lussac sokağında hava nefes alınamayacak bir hale gelmişti. Boğulmakta ve gözleri yanmakta olan nişanlımı sokaktaki evlerden birisine taşıdım. Bir çok arkadaşla beraber apartmandaki bir ailenin yanına sığındık. Sabah saat altıda, sivil bir polis elinde tabanca olduğu halde bulunduğumuz daireye baskın yaptı ve kanuna tamamen karşıt olarak zorla kapıyı açtırttı. Otuz kadar silâhlı ve coplu C.R.S. in merdivenlere yerleşmesi için, bizi bir süre bekletti dördüncü katta. Sonra bizi teker, teker aşağıya göndermeye başladı. İniş korkunç oldu. Ev sahibi hanımın çığlıklarını hâlâ duyuyorum: «Durdurun, vahşet bu!» Fakat çok geçti. Merdivenleri nişanlımla beraber

inmeyi başarmış, elimden geldiği kadar onu korumaya çalışıyordum. Fakat bu, bir C.R.S. in copla gözlüklerini kırmasına engel olamıyacaktı. Aşağı inişte ayağa kaldırıldık ve ellerimiz havada, beşinci bölge komiserliğine kadar götürüldük. Ve sırtımızda cop yağmuru ile beraber. C.R.S. lere 45 kiloluk nişanlımın kendilerine taş atacak güçte olmadığını, kendisini coplamaktan vaz geçmelerini, anlatmaya çalışıyordum. Fakat bu onların daha da «hoşuna» gidiyor, ona bir «sokak kadını» gibi davranıyor ve kendisiyle özel olarak «meşgul olacaklarını» söylüyorlardı. Komiserliğe vardığımızda bizi dövmeye devam ettiler.»

«Sabahın saat üçünde, gençler Saint-Jaques ve rue d'Ulm arasındaki barikatlarda sıkışıp kalmışlar, civardaki binalara sığınmaya başlamışlardı. Bunlardan bir grup bağırarak bizim kapımızı çaldılar: «Açınız, yalvarıyoruz, yaralıyız açınız, açınız.»

İçeriye otuz kadar genç kız ve erkeği buyur ettik. İçlerinden bir tanesi ayağından, bir diğeri de gözünden ciddî bir şekilde yaralıydı. Yerlerinden bile kımıldamadan, radyo dinleyerek ve istirahat ederek sessizce sabahı ettiler. Sabah beşe doğru, ortalık iyice durulduktan sonra, içlerinden bazıları haber almak için indi. İşte kapımız tam bu sırada vurulmaya, tekmelenmeye başlandı: «Açınız, polis, evinizde suçluları saklıyorsunuz.» Elinde tabancayla sivil bir polis girdi ve öğrencileri merdivende bekleyen C.R.S. lere göndermeye başladı. Diğer polisler de, arama müsaadeleri olmadan arıyor, bizleri suçlu saklamak ve hapse göndermekle tehdit ediyorlardı.»

Bir çok kişi tabanca tehdidi altında tutuklanıyordu.

Gay Lussac 37 numarada:

«Polis yakaladıklarını her katta ayrı bir fasıl döverek indiriyordu. Gençleri tabanca elde yakalarken, «eğer kımıldayan olursa, bir köpek gibi leşini yere sererim» demeyi de unutmuyordu.»

Sorbonne'dan bir profesör anlatıyor:

«11 Mayıs Cumartesi, sabah saat 3.30 da, Pierre ve Marie-Curie sokağındaki İlimler Enstitülerinin avlusunda bulunuyordum. Yalnızca Henri-Poincaré enstitüsü açıktı ve bir ilk yardım servisi kurulmuştu. Avludan içeriye bir grup polisin girdiğini ve önüne geleni coplamaya başladığını, gördüm. İlk yardım servisinin başında, enstitünün hocalarından birisi duruyordu ve onlara bağırmaya başladı: «...Bu bir yardım ekibidir.»

İçlerinden birisi cevap verdi:

«Kim ipler yardım ekibini...» ve ona vurmaya başladı. Onu kollarından tuttum ve: «Ben Sorbonne profesörlerindenim, burası üniversiteye ait bir binadır, burada yapacak hiç bir işiniz yok, derhal terkedin burasını,» dedim.

Bir kaç dakika tereddütten sonra, herhalde başları olacak: «Pekalâ, çıkıyoruz, siz de kapılarınızı kapatın.» dedi ve çekildiler.

Yaralı bir genç kız, hastahaneye gidebilmek için polis barajını ne güçlükle aştığını anlatıyor:

«II Mayıs sabah saat bire doğru, gözümden yaralanmış ve görmez bir şekilde Pierre-Curie'ye getirildim ve ilk tedavim orada bir doktor tarafından yapıldı. Oradan «On beş - yirmi» hastahanesine nakledilmem gerekiyordu, fakat dışarıya dizilmiş iki sıra C.R.S. bütün yaralı nakline mâni oluyordu. Yardım ekipleri beni bu

Daniel Cohn-Bendit Londra'yı ziyaretinde, talebe liderlerinden Tarık Ali ile. Bir talebe gösterisinde bulunmak üzere Londra'ya gelen Cohn-Bendit İngiliz resmî makamlarını oldukça güç bir duruma sokmuş. Londra'da geçireceği birkaç gün için özel müsaadeler çıkarttırılmıştı.

barajdan geçirmeye çalıştılar, fakat C.R.S. lerin kimlik kontrolü yapması üzerine, geri dönmeyi seçtim. Neden sonra Profesör Monod beni arabasına alarak, barajı aşmama yardım etti ve bir taksiyle hastahaneye gidebildim.»

Gönüllü bir hemşire anlatıyor:

«Europe No. 1 radyosu ilâç yardımı için çağrı yapmıştı ve toplanan bu yardımları almaya François 1 sokağına gitmiştim. Tam dönmek üzereydik ki, polis ve C.R.S. ler tarafından çevrildik ve elimizdeki bütün tıbbî malzemeyi alarak yere attılar.»

Bulvar Saint - Michel'den bir tanık:

«Sessizce seyretmekten başka bir şey yapmayan 69 numaralı apartmanın pencere ve balkonlarındaki insanların üstüne gaz bombaları yağdırıyordu C.R.S.».

Bu da bir başkası:

«Yere yatırılmış bir genç bağırıyor ve C.R.S. lere direnmeye çalışıyordu. Bu dayanılmaz sahne karşısında, pencere ve balkonlarda birikmiş olanlar C.R.S. leri protesto etmeye başladılar. Lâf döğüşü bir süre devam etti ve sonra C.R.S. bunların üzerine bombalar yağdırmaya başladı.»

Üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da; yollardaki arabaların gösteri yapanlar mı yoksa «kanun kuvvetleri» tarafından mı yakıldığıdır?

Bir çok tanık belirttiler:

«Royer-Collard sokağında, Gay-Lussac'a çıkan bu sokakta üç araba vardı. Polis kuvvetlerinin yaptığı ilk hücum sırasında, üç ajanın bu arabaları ateşe verdiklerini gördüm. Bu benim tanığı olduğum ilk araba ateşlenmesiydi.»

«Cumartesi sabah saat 4.30 sıralarında, Ulm sokağında, polis kuvetlerinin attığı lakrimojen bombalarından bir araba ateş aldı. Bu arabanın, bombanın etkisi ile ateş aldığından eminim, çünkü çevresinde hiç kimse yoktu.»

«Saint-Michel'den aşağı inen C.R.S. arabalarının durduğunu ve içinden C.R.S. lerin indiğini gördük. Mermilerini ve bunların attıkları hafif tüfeklerini hazırladılar. Bu mermiler, kaldırım taşları ve arabalardan

yapılmış barikatlarda patladığı anda, her şey alev almaya başlıyordu.»

«Ayni şey Royer-Collard'da da tekrarlanıyordu. Bu defa olay gözlerimin önünde geçiyordu, yanımıza düşen bu mermiler yeşil-beyaz renkte bir ışık saçıyor ve çevresini derhal yakmaya başlıyordu.»

Sabah saat dört, hükümet şu bildiriyi yapıyor:

KONUŞMA TEKLİFİ KABUL EDİLMEDİ.

Ayni saatlerde, başka bir bildiri halka duyuruluyordu:

«Paris cuma günü ve gecesi yeni gösterilere sahne oldu.

Hükümet, çoğunluğunu gençlerin meydana getirdiği önemli bir topluluk karşısında, kanun kuvvetlerine büyük bir sabırla hareket etmeleri talimatını vermişti. Bu emir örnek denecek bir şekilde yerine getirildi.

Bu müddet süresince, Paris Akademisi Rektörü, halka da duyurulduğu gibi, öğrenci temsilcileriyle üniversitenin açılması için görüşmek üzere hazır, bekliyordu. Bu görüşme teklifi kabul edilmedi.»

12 - 13 Mayıs LE MONDE

Saat 7.15 te yaptığı bir bildiri şöyle son buluyordu, Polis müdürünün:

«Olayların kanlı ve dramatik bir şekle dönüşmemesi için, düzen kuvvetleri ve başlarındaki şeflerinin, bütün gece boyunca olağanüstü bir soğukkanlılık göstermeleri gerekecektir.»

13 Mayıs tarihi bütün Fransa için önemli bir gün oldu. Bir milyona yakın öğrenci, işçi, sanatçı ve aydın Paris sokaklarında yürüyüş yaparken, Mayıs Hareketinin politik yönünü de koyuyorlardı ortaya. O güne kadar gençlik hareketine şüphe ile bakan sol kanat partileri ilk defa gerçek anlamıyla 13 Mayısta onların yanında yer almak gereğini duyuyorlardı. Fakat bu beraberlik onlara pahalıya mal olacak, De Gaulle bunu bir politik oyun olarak kullanacak ve kısa bir süre sonra yapılacak seçimlerde sol partiler büyük bir yenilgiye uğrayacaklardır.

«Sabahın bitiminde yaptığı bir başka bildiride, Polis Müdürü, gece Lakrimojen gaz bombasından başka bir bomba kullanıldığını yalanlıyordu.»

12 - 13 Mayıs FRANCE SOIR

Bunun üzerine Prof. Kahn görüşünü açıkladı:

«Dün akşam saat 21 de, Lariboisière hastahanesinde yapılan bir basın toplantısında, Prof. Kahn, ilgilileri

itham etmiş ve öğrencilere karşı, Amerikalıların Vietnam'da ve zencilere karşı kullandıkları CS yani chlorobenzalmalononitrile, çok tehlikeli boğucu bir gaz kullanmakla suçlamıştır.

CS. çok tehlikeli bir bileşim olup, içinde Fransa'da tanıdığımız boğucu gazlardan hiç birisi yoktur. Fakat General Rothschild (Amerikan kimya savaşı spesiyalistlerinden) bunun çok tehlikeli bir gaz olduğunu ve insanı bir anda hareketsiz bırakan bir etkisi olduğunu, yazmıştır. (Russel mahkemesinin isteği üzerine, bu bomba üzerine yapılan araştırmalar arasındadır bu mektup.)

Bunlardan başka CD, CN ve CND tipi bombalar da kullanılmıştır, öğrencilere karşı.

15 MAYIS PAZARTESİ..

O sabahın önemli başlıkları şunlardı:
«GREV.»

«SERBEST BIRAKILDILAR»

13 Mayıs PARIS-JOUR

«1 — Tutuklu bütün öğrenciler serbest bırakıldı.
2 — Sorbonne - Giriş serbest
3 — Quartier - Latin - C.R.S. birlikleri geri çekiliyor.
4 — Fakat genel greve devam edilecek.

13 Mayıs PARISIEN LIBERE»

1968 MAYIS ÖĞRENCİ HAREKETİNİN NEDENLERİ

BÖLÜM III

13 Mayısta Sorbonne'un öğrencilere açılması tam bir bayram sevinci yaratmış, bu ünlü kültür âbidesi bir anda işgal edilmiş ve ihtilâl sembolü olan kırmızı ve siyah bayraklarla donatılmıştı. İşgal hareketi gece ve gündüz devam ettiriliyor, dershanelerde ateşli konuşmalar yapılıyordu. Konuşmaların ağırlığını gelecek günlerin eğitim problemleri ve öğrencilerin üniversite yönetiminde direkt bir rol oynamaları teşkil ediyordu. Fakültenin avlusunda devamlı müzik yapan küçük bir orkestra da dekoru tamamlıyor, dershanelerde sıkılanlar ılık bahar gecesinde müziğin nağmelerine bırakıyorlardı kendilerini... Sorbonne'un talebeler tarafından işgal edildiğinin ilk günü çekilen bu fotoğrafta Can Kolukısa ilk plânda görülüyor.

MAYIS Öğrenci hareketi üzerinde düşünmeye başladığımız zaman ilk önce bir eğitim ve üniversite problemi olarak çıkıyor karşımıza. Çok köklü bir kültür hazinesine ve dünyanın büyük bir kısmını etkilemiş bir sisteme dayanmasına rağmen, 20 ci yüzyılın ikinci yarısının şartlarına uymayan, eskimiş bir eğitim sistemidir bu. Bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin hızına ayak uyduramayan bu eğitim sistemi, çağdaş eğitim sistemlerinin yanında eski önemini kaybetmiştir.

Bunun en önemli nedeni, burjuva bir düzenin şartlarına göre kurulmuş ve öyle devam ettirilmek istenmiş olmasındandır. Kapitalist ekonomik düzendeki hükümranlığını elden bırakmak istemeyen burjuvazi, bu düzeni sürdürecek mirasçılarını da kendi şartlarına uygun bir biçimde yetiştirecek bir eğitim sistemi kurmuştur. En ufak bir sapmaya meydan vermemek için; sıkı bir kontrol altına almıştır eğitimi. Sonuç olarak ta şüpheci, otoriter, tutucu ve gerici bir eğitim sistemi çıkmıştır ortaya.

Öğretmen bu sistemin basit bir aracı olarak kabul edilmiş, ayni düzenin şartlarıyla sınırlandırılmış, hareket serbestisi tanınmamıştır. Mayıs ayında gençlik hareketine öğrencileriyle birlikte katılan öğretmenler, bu durumdan yakınmışlar, 'bekçilik yapmaktan bıktık' diye seslerini yükseltmişlerdi. Bu sistemde yetişen öğrenci için ise iki şans vardı; ya tam istenilen biçimde itaatli bir koyun, ya da âsi veya serkeş olmak..

Bu sistemden en çok zarar gören ve acı çeken de, yüksek eğitim müessesesi, üniversite oluyordu.

İşçi çocuklarının yüzde 7,5 inin ancak okuma şansı bulabildiği tam bir burjuva üniversitesiydi bu. Muhtar değildi ve dekan ile rektör seçimine kadar hükümet kontrol ve baskısı altındaydı. Mayıs ayında bu baskı en somut şekliyle, yani polis baskısı olarak biçimini tamamladı.

Modernizasyon ve teknolojik gelişmelerle bir çelişme halinde olan üniversite, burada okumakta olan yüz binlerle öğrencinin korkulu rüyası olmaya başlamıştı. Çoğu, diploma aldıkları gün iş bulamamak tehlikesiyle karşı karşıyaydılar. Hele ufukta belirmeye başlayan ekonomik krizleri de hesaba katarsak, üniversite öğrenimi âdeta gereksiz bir hale gelmeye başlamıştı. Kaldı ki kapitalist iş düzeni, kendine özgü kuralları olan, tamamen kapalı bir düzendi. Onu aralayıp içine girebilmek kolay bir iş değildi.

İşte bu noktada burjuvazinin en önemli bu silâhı, yani üniversitesi kendisine geri tepmeye başladı.

Üniversitedeki huzursuzluk yeni ve bilinmeyen bir şey değildi. Senelerdir grevler boykotlar, değişik öğrenci gösterilerinde kendini gösteriyordu. Hükümet de eğitimdeki aksaklıkları kabul ediyor ve Fouchet Planı denen bir reform tasarısından söz ediliyordu. Fakat bu senelerdir sözü edilen ve çeşitli nedenlerle tatbik sahasına konmayan bir tasarıydı. Her şeyden önce öğrenci ve hocalar, yani üniversitenin kendisi karşıydı bu plâna. Üniversiteye yeni bir biçim getirecek, özgürlük kazandıracak bir plân değildi bu. Öğrencilerin isteklerine cevap vermiyordu. Hem gençlik kendisini bir eşya gibi görme alışkanlığında olan düzenin bu anlayışına karşı

Victor Hugo olan bitenleri hayretle seyrediyor Sorbonne'un avlusunda.

çıkıyor, kendisine empoze edilen veya zorla kabul ettirilmek istenen reformları istemiyordu. Kendi geleceğinin başka ellerde biçimlenmesini istemiyordu. Kendi sorumluluğunu yüklenmek, özgürlüğünü kazanmak, eğer bir reform yapılacaksa bunda söz sahibi olmak istiyordu. Kendisini, «küçüktür» ve «aklı ermez» diye gören bir anlayışa da karşı çıkıyordu. Rüştünü ispat etmek, «büyükleri» eleştirebilmek hakkına sahip olmak istiyordu. Üniversite sadece bir «robot» yetiştiren,« evlendirme fabrikası» olmamalıydı. Daha insanca, daha özgür, bütün toplumun eleştirisinin yapılabildiği bir yer olsun istiyorlardı üniversite. Politik bir kişiliği de olmalıydı üniversitenin, politik tartışmalar serbestçe yapılabilmeliydi. Üniversitenin ruh ve yapısı buna müsaitti.

Üniversite sadece bir sınıfın, yani burjuvazinin değil, bütün toplumun üniversitesi olsun istiyorlardı. Öğrenim yapmak sadece zengin, varlıklı kişilerin çocuklarına özgü bir şey değildi. Emekçi toplumundan tamamen kopartılmış, uzaklaştırılmıştı üniversite.

Bunların üniversiteye girmeleri, diplomalar, giriş sınavları ve daha bir çok engellerle kısıtlanmıştı. Sınıf bilincinin yoğun bir şekilde yoğrulduğu bir yer halindeydi üniversite. Oysa burası herkesin malı olan bir yerdi. Herkes istediği gibi girebilmeli, derslere katılabilmeli, tartışmalara katılıp fikrini özgürce söyleyebilmeliydi.

İşte kısaca ve ana hatlarıyla bunlardı öğrencilerin istedikleri. Genç asistan ve profesörler de, bütün bu isteklerinde öğrencilerin yanında yer alıyorlardı. İlerici ve devrimci isteklerdi bunlar. Fransa da çağımızın ileri ülkelerinden birisi olduğuna göre, bunların kolayca gerçekleşmesi aklımıza gelebilir. Fakat gerçekte bu hiç de kolay bir şey değildi ve kolay bir şey olmadı da.

Kendi yönünden haklı olarak ilk önce düzenin kendisi, yani burjuvazi karşı çıktı buna. Mayıs günlerinde, anneler ve babalar çocuklarını «tanıyamaz» hale geldiklerinden söz etmeye başladılar. Sorumluluk, başına buyrukluk isteyen kendi çocukları değildi herhalde. Bu başıbozukluk, serkeşlik, düzene karşı gelmekti? Bunlar derhal zaptı-rapt altına alınmalı, kulakları çekilmeliydi. Her halde öğretmenleri kışkırtıyordu bunları kendilerine karşı gelmeye. Hükümet seyirci mi kalacaktı bütün bu «azgınlıklara» karşı. Pek tabiî ki hayır, zaten seyirci kaldığı filân da yoktu. Aksine en şiddetli bir şekilde onların üzerine gidiyor, hareketi sindirmek için en dehşetli silâhını kullanmaktan çekinmiyordu. Fakat gene de bir noktada sınırlamak gereğini duyu-

yordu hareketin; çünkü karşısında kendi sınıfının yani burjuva toplumunun çocuklarıydı. Ama gereğinde kendi hükümranlığını koruyabilmek için onları feda edebileceğini hatırlatmaktan da geri kalmıyordu. Eğer Mayıs Hareketinde öğrencilerin üzerine ateş edilmemişse, bu ne hükümetin, ne polisin basiret ve soğukkanlılığı sayesinde değil, öğrencilerin soğukkanlılığı sayesinde olmuştur. Yoksa grev yapan fabrika ve tarım işçilerinin üstüne ateş edilmesi, pek rastlanmayan olaylardan değildir Fransa'da.

Burada Mayıs Hareketinin en önemli nedenlerinden birisi olan, polis çıkıyor karşımıza. Denebilir ki, Mayıs Hareketinin başlamasında olduğu kadar, şiddet bulmasında da en önemli nedendir polis.

Zaten eskiden beri arası hoş değildi polisle öğrencinin. Üniversitenin içinde ve dışında öğrenci polisi yanıbaşında görür ve onun baskısını duyardı. Bütün kış boyunca, bir kovalamaca oyunu oynanırdı polisle öğrenci arasında.

Polis her vesileyle öğrenciye karşı kaba kuvvetini kullanmaktan zevk alırdı. Öğrencinin polise karşı duyguları, yıllardan beri birikmiş bir kindi.

İşte 3 Mayısta, biraz da bu kin patladı. Fakat gene de ilk tahrik, hem de çok şiddetli bir şekilde ondan gelmişti. Bütün Mayıs ayı boyunca da bu böyle oldu. İlk saldırı daima polisten geliyor, ilk şiddet gösterisini polis yapıyordu. Öğrenci âdeta savunma yapar, kendisini bu kaba kuvvetten korur durumdaydı. Eğer bu savunmasında hırçın ve şiddetli olmuşsa da, gene de hücumların şiddeti seviyesinde olamamıştır bu. Yolunun üstünde rastladığı herkese dehşetle saldıran polis, bir düzen ve kanun koruyucusu olmaktan çıkmış, bir düzen bozan, terör yaratan unsur haline gelmişti.

Hükümet bir yandan ortalığı yumuşatma tedbirlerinden ve anlaşma imkânlarından bahsederken, polisini bu denli bir şiddet aracı olarak kullanması başlangıçta pek kavranamamıştı. Fakat günler geçtiğinde ve seçim lâfları edilmeğe başlandığında, bunun nedenleri ortaya çıkmağa başlamıştı. Polis gösterileri sayesinde memlekette arzu edilen bir karışıklık, dehşet havası yaratılmış, bir iç harp tehlikesi tehdidi içinde seçimlere girilmişti. Ve hatırlanacağı gibi âdeta şaşırtıcı sonuçlarla sonuçlanmıştı seçimler. Aslında şaşırtıcı olan bizlerin şaşırmasıydı, yoksa her şey tâ başından beri iyi hesaplanmıştı. Öğrenci hareketinin başladığı günden ve işçi örgütlerinin onların yanında yer almasından itibaren, hükümetin yıpranacağı ve en azından düşeceği belliydi. Zaten son Pompidou kabinesi bir hayli yıpranmış bir ekipti.

Mayıs Hareketinde Hükümetin öğrenciye karşı bu tutumu aralarını iyice açtı. Umutlarını yitiren öğrenciler, yeni bir düzen kurulmadıkça isteklerinin gerçekleşmeyeceğine iyice inanmaya başladılar. Bu da hareketin daha başka bir biçimde bilinçlenmesine, politik bir anlam kazanmasına yol açtı.

Bunda, harekete katılan sol eğilimli gençlik örgütleri ve hareketin en önemli kişilerinden birisi olan Daniel Cohn-Bendit, çok önemli bir rol oynadılar.

22 Mart Hareketinin doğurduğu Cohn-Bendit, fikirleri, konuşmacılığı ve kişiliği sayesinde, Mayıs Hareketinin liderlerinden birisi haline geldi. Bugün Dünya Gençlik Hareketinin de önemli liderlerinden birisi olan Cohn - Bendit, Mayıs Öğrenci Hareketinin politik stratejisini çizen tek elemandı. Ayni zamanda en aşırı uçlardan birisi olan Cohn - Bendit: «Önemli olan üniversiteyi değiştirmek değil, ana yapıyı değiştirmek,

Varşova, Roma, New-York, Paris, Londra ve nihayet Cuba... Bir bayrak halinde yayılıyordu gençlik hareketi, bir kıtadan ötekisine. Yeni bir dünyanın kuruluşunu müjdeliyordu gençlik, ne kapitalist ne komünist dünyanın malı olmayacak, bütün dünya gençliğinin eseri olacak yeni bir dünya..

insanlar arasındaki münasebetleri değiştirmektir. Hiyerarşik ve otoriter olmayan bir düzen kurmak gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek için sokaktaki eylem bir yoldur. Fakat bunun başka biçimleri de vardır.» diyordu.

Cohn-Bendit'in fikirleri Fransız Komünist Partisine bile sol gelen, aşırı fikirlerdi. Nitekim Komünist Partisi tamamen karşı bir tavır takındı Öğrenci Hareketine karşı. Burjuva çocuklarının bir devrim hareketine kalkışmaları ters gelmişti Komünist partisine. Kendi organı olan L'Humanité, sağ basınla söz birliği etmişçesine ver yansın ediyordu öğrencilere. Hareketi

şüpheyle karşılıyor, bunu burjuvazinin kendisine hazırladığı yeni bir oyun olarak niteliyordu. Gerçekte bir oyun hazırlanıyor ve Komünist Partisi içine düşürülüyordu ama, Komünist partisi bunun teşhisini yanlış koymuştu. Uzun bir süre öğrenci hareketinin gerçek anlamını kavrayamadı, büyük işçi kütlelerinin öğrenci hareketini desteklemesiyle anlamaya başladı ama, bu defa da biraz geç olmuştu.

İşçilerin, öğrencilerin yanında yer almasının çeşitli nedenleri vardı. Daha doğrusu bir çok ortak noktalarda birleşiyorlardı onlarla. Bir defa, onları da çeşitli ekonomik krizler ve işsizlik tehdit ediyordu. Çoğu işsiz olduğu gibi, yaşama şartları da çok güçleşmişti.

Onlara da senelerdir vaadedilen reformlar bir türlü gerçekleştirilmiyor, her yıl çeşitli nedenlerle bir yıl sonrasına erteleniyordu. Bunların içerisinde çok acele gerçekleşmesi gerektiği halde, hasıraltı edilen reform tasarıları vardı. İşçiler de, öğrenciler gibi, düzenden şikâyetçiydiler. Tam bir politik ifade serbestisi, sendika özgürlüğü istiyorlardı. İş-yerlerinin yönetiminde söz sahibi olmak istiyor, direkt olarak yönetime katılmak istiyorlardı.

Polise karşı da birleşiyorlardı öğrencilerle. Polise karşı olan hınçları çok fazlaydı öğrencilerinkinden. Grev ve yürüyüşlerde az mı karşı karşıya gelmiş, az mı dipçik yemişlerdi kafalarına.

Öğrencilerin, kendi deyimleriyle, bu zengin burjuva çocuklarının, ilk defa ciddî bir şekilde kendi problemlerine ilgisi, işçilerde onlara karşı bir sevgi ve saygı uyandırmıştı. Özellikle genç işçiler, hareketin içine katılıyor, barikatların gerisinde öğrencilerle birlikte yer alıyorlardı.

SÖZ DUVARLARIN

13 Mayıstan sonra Sorbonne, öğrencilerin tam bir kalesi haline gelmişti. Orada dilediklerince bir hayat düzeni kurmuşlar, Sorbonne'u yeni baştan dekore etmişlerdi. Mao'dan Castro'ya bütün ihtilâlci liderlerin süslediği duvarlarda yeni bir de edebiyat türü yaratılıyor, hisler hürriyet kelimesinin en geniş anlamında ifade edilebiliyorlardı. Öğrencilerin Sorbonne'daki bu saltanatları uzun sürmeyecek, bir süre sonra sudan bir bahaneyle tekrar polislerin eline geçecektir.

Bu defa da bir kiraz zamanıydı.

Paris Komün Hareketi, yüzüncü yılını kutlamaya hazırlanıyordu.

Paris duvarları yıkanıyor, temizleniyordu. Asırlık duvarlar, kirli suratlarından arınıyor, beyaz birer üniforma giyiyorlardı: yalnız Sorbonne'un yüzü kara kalacaktı.

Paris'in duvarlarını görmüş olanlar bilirler: «Afis Yapıştırmak Yasaktır» yazar üzerlerinde. Ve devam eder: «1881 Temmuz Yasasına Göre»

Hâlâ başka bir çağın yasaları yürürlüktedir, Paris kaldırımlarında ve duvarlarında.

Hareketin ilk bombası, kırmızı boya ile bu asırlık duvarların, ve başka bir çağdan kalan yasaların yüzünde patlıyordu: «Yasak Yasaktır.»

Mayıs hareketi bütün ifadesini, bütün anlamını buluyordu bu duvarlarda.

Ümitsizlik, neşe, aşk, öfke, kin...

Karşısında konuşacak kişi olarak polisten başkasını bulamayan «Hareket» bütün derdini döküyordu duvarlara.

Proudhon'dan Bakounine'e, bütün filozofların, ihtilâlcilerin imzaları okunuyordu, duvarlarda.

Çoğu zaman hareketin isimsiz kahramanlarıydı içini boşaltan duvarlara.

Orada en aşağılık küfürler, yanyanaydı en güzel şiirlerle.

En aşağılık duygular, en yüksek heyecanlarla birlikte ifade ediliyordu.

Paris kaldırımlarından örülmüş barikatların gerisinde hazırlanmış «ihtilâl», gene Paris'in duvarlarında yazılıyordu.

Paris'in duvarları, bir defa daha, öz çocuklarının akan kanlarına ağlıyordu.

Paris'in duvarlarında başka bir çağın yasaları yürürlükteydi.

Ve bu defa da bir kiraz zamanıydı...

Öğrenci Hareketi biraz yumuşar gibi olmuş, fakat bu defa bütün Fransa'yı içine alan bir işçi hareketi başlamıştı. 14 Mayısta başlayan grevlerde grevci işçi sayıları bir anda milyonlara yükselirken, Fransa'nın hayat damarları da teker teker kopmaya başlıyordu. Akla gelebilecek sosyal hizmetlerin hiç birisi yerine getirilmez olmuş, günlerdir toplanmayan çöpler, şehri sıhhî bakımlardan tehdit etmeye başlamışlardı. Bir süre sonra askerî kamyonlar bu çöpleri toplamaya başlayacaklardır.

Öğrenci olmak, bu kolaydır; devam etmek? İşte bu grevdir.

Rüya gerçektir.

Birlikte düşünmeye hayır. Birlikte itmeye evet.

Bir (küçük) kuvvetin karşısındasınız. Bir iç harp çıkartmamaya gayret ediniz.

Duvarların kulakları vardır. Sizin kulaklarınızın da duvarları.

Yazmaya zaman yok!!!

Duvarlara yazmayı sevmiyorum.

Bütün dünyanın milyonerleri birleşiniz, rüzgâr dönüyor.

Özgürlük, bu sesi çıkmayana verilmiş bir haktır.

Bizler (belki de) fareleriz ve ısırıyoruz. Kudurmuşlar.

Temizliğe katılınız. Burada sizin hizmetçiniz yok.

Seni seviyorum!! Oh! Bunu kaldırım taşlariyle söyle!!.

Yaşamak hakkı dilenilmez, alınır.

Fransa Fransızlarındır. Faşist bir slogan.

Bizi dövdürenlerle karşılıklı konuşmayı reddediyoruz.

Eğer güçlü olursak, bugün korkanlar yarın bizimle beraber olacaklar. Tutuculuk, kokuşmuşluk ve çirkinlikle birdir.

Devamlı bir mutluluk emrediyorum.

Barikat sokağı kapatıyor ama ufukları açıyor.

1968 de hür olmak, katılmaktır bu. (Her çeşit yönetime katılmak).

İnsan akıllı veya aptal değildir. Hürdür veya değil.

Hapishanelerin.
Ve
Fakültelerin
Kapılarını açalım.

Kaldırımların altı kumluk, plâjdır.

Sınıfsız bir toplumda demokratik bir lise için mi?
Demokratik bir toplumda sınıfsız bir lise için mi?

Bundan böyle sadece iki insan türü olacak. İhtilâlciler ve sığırlar.

Geldim
Gördüm
Ve inandım.

Burada eleştiri gösterisi var.
Gösteriyi eleştirelim.

Roma... Berlin... Varşova... Paris...

Arkadaşlar, aşk yalnız tarlalarda değil, Fakültelerde de yapılır.

Devamlı ve kültürel titreşimler.

Yaşasın devrime - hazır rektör.

Gösterişli dekorlarda gözler mallar ve fiatlarından başka bir şeye rastlamıyor.

Askerlik hizmetinden önce işsizlik genelleşiyor,
Aylaklar düzenin kendi ürünleridir.

Kendinizi Sorbone'dan kurtarınız (onu yakarak)

Kafa yürekten daha hızlı yürür ama onun kadar uzağa varmaz. Çin Atasözü.

İhtilâl inanılmaz bir şeydir, çünkü gerçektir.

Şehrin prensi öğrencidir.

Eylem bir tepki değil, bir yaratış olmalıdır.

Kahrolsun reçeteler

Koş arkadaş, ihtiyar gerinde.

Bizler istenmeyenleriz.

Eğer solda bir kalbiniz varsa, sağda bir cüzdanınız olmasın.

Özgürlükler verilmez, alınır.
Paris'te
Lamartine
Hugo ve Eugene'den sonra
Düşünce bitmişti
Ağlamak içinse
Lakrimojenden başkası
Kalmamıştı.

Ne köle, ne robot.

Devlet işlerine karışınız, Mao.

Hepimiz Alman yahudisiyiz

Birbirinizi ötekilerden daha fazla seviniz.

Dikkat! Pompidou bizi solda solluyor.

Çabuk.

Yaşasın de Gaulle (Mazoşist bir Fransız)

Burjuvazinin en büyük zevki her şeyi bayağılaştırmaktır.

Ve tekrar ediyorum: Üçün birini değil, hepsini alınız,. (Ve geri kalanı)

Ne zaman büyücem, polis olocam.

Alkol öldürüyor. L.S.D. alınız.

Bütün gericiler kâğıttan yapılmış kaplanlardır.

Tuzlu olunuz, şekerli değil.

Konuşarak aşkı öldürmeyiniz.

On günlük mutluluk.

Devrimci düşünce yoktur, devrimci hareket vardır.

Her şey Mistikte başlıyor ve politikte son buluyor.

Gerçekçi olunuz ve en olmayacağı isteyiniz.

Devrim ancak varlığını duyurmak için durabilir.

Profesörler, sizler de kültürünüz kadar yaşlısınız.

Başıbozuk, o kendisi.

Fikirleriniz olsun.

Her yere yazınız
Cevap: «Önce düşünmesini öğreniniz.»

Millet Meclisi bir burjuva tiyatrosu haline gelince, bütün burjuva tiyatroları Millet Meclisi olmak zorundadır.

Deneme tahtası olmak istemiyoruz

Tüfeğini bırakmadan kucakla sevgilini

Ücretler hafif
Tanklar ağır

Kırmızıdan korkmayı boynuzlu hayvanlara bırakalım.

Durmak yasaktır.

İtaatlilik bilinçlenme ile başlıyor ve bilinçlenme itaatsizlikle

Kaldırım taşlarında neşemi buluyorum

Hayatı ve onun kullanılışını değiştiriniz

Önce kendi kendinizi eleştiriniz
(Evet, De Gaulle siz de)

C.R.S. = SS
Polis = SS

Toplum et yiyen bir çiçektir

Paoli, Figaro, Peyrefitte, Fouchet = C.R.S.=SS.

Profesörler, bizi ihtiyarlattınız.

BİTİRİRKEN

HIZLA gelişen dünya şartlarında, gençlerin bir bayrak gibi öncülük etmeleri, sorumluluk almaları kadar tabiî ve sevindirici bir şey olamaz. Bütün emperyalist emellerden arınmış, barışçı, özgür, eşit, insanca bir dünya onların öncülüğünde kurulacaktır çünkü. Vietnam'dan Prag'a, ıstırap içinde olan bütün insanlar, son ümitlerini her gün biraz daha birleşen, biraz daha büyüyen Dünya Gençlik Hareketine bağlamışlardır.

Paris'te, Lakrimojen gaz bombalarını teneffüs ederek Mayıs Olaylarını izlerken, Türk Gençliğinin de reform ve devrim hareketine başladığı haberleri, bizi tarifsiz bir sevinç ve gurura boğmuştu. Hele hareketi Fransız kardeşlerinden daha olgunca ve ustaca yürütüşü, hayranlığımızı ve kendisine olan güvenimizi bir kat daha arttırdı. Kurtuluş savaşı veren bütün dünya ülkelerinin örnek aldıkları bir ülkenin çocukları olarak, bu defa da örnek olmamız gerekiyordu.

Paris'ten Roma'ya, Londra'dan Prag'a bir bayrak gibi dalgalanan Dünya Gençlik Hareketi, şu veya bu blokun hareketi değildir. Bunu, bütün dünya gençleri son Prag olaylarını yererek en kesin bir şekilde belirtmişlerdir.

Bu bir anti-emperyalist hareket olduğu kadar, totaliter ve faşist rejimlere karşı da başlatılmış bir harekettir.

İnsanı sadece bir üretim ve tüketim aracı görmek, çeşitli vasıtalarla onu kişiliğinden ve özgürlüğünden sıyırmak isteyen, adı ne olursa olsun, bütün sistem ve düzenlere karşı başlatılmış bir harekettir.

BU KİTABIN HAZIRLANIŞINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

L'INSURRECTION ETUDIANTE	Yazanlar: M. Kravetz. R.Bellour. A. Karsenty (Union General D'Editions)
LES BARRICADES DE MAI	Takdim eden: P. Labro (Solar)
LES LIVRES NOIR DES JOURNEES DE MAI	Hazırlayanlar: UNEF - SNE Sup. (Seuil)
LE REVEIL DE LA FRANCE	Yazan: J. J. Servan-Schreiber (Denoel)
L'IMAGINATION AU POUVOIR	Yazan: V. Lewino (Le Terrain Vague)
LES MURS ONT LA PAROLE	Hazırlayan: J. Beşançon (Tchou, Editeur)
MAI 68 AFFICHES	Tchou, Editeur.
LES TEMPS MODERNES	Haziran ve Temmuz sayıları
Le Nouvel Observateur	Mayıs, Haziran ve Temmuz sayıları.
Express	Haziran özel sayısı.
Le MONDE	Mayıs ve Haziran Sayıları

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN ... 5
Kısaltılmış İsimler Endeksi ... 7

I. BÖLÜM:

2 Mayıs ... 8
3 Mayıs ... 11
4 Mayıs ... 16
6 Mayıs ... 20
7 Mayıs ... 25
8 Mayıs ... 31
9 Mayıs ... 35
10 Mayıs ... 40
11 - 12 Mayıs ... 57
13 Mayıs ... 61
Sorbonne'da Hürriyet Gecesi ... 65
Ve Sonrası ... 68

II. BÖLÜM:

O Günü Yaşayanlardan ... 81
Quartier - Latin'deki Katliam ... 84
1968 Mayıs Öğrenci Hareketlerinin Nedenleri 113
Söz Duvarların ... 123
Bitirirken ... 133

"AKŞAM gazetesinin PARİS Muhabiri Can KOLUKISA, Fransa'da başlıyan ve dünya ülkelerini sarsan "Mayıs Patla - ması"nı, Paris gençliğinin ayaklanışını anlatıyor. Yazar olayların içinde yaşamış, patlamanın nedenlerini, bunalımı ve gençlik hareketini en ince ayrıntılarına kadar objektif olarak gün gün kaleme almıştır. Kitapta ayrıca olaylar sıra- sında Paris sokaklarına yazılan yazılar, Fransız basınının kritikleri ve 30 resim de yer alıyor."

Kapak : Etem Çalışkan

Fiatı : 30.-TL

DURAN OFSET BASIMEVİ İSTANBUL-Tel: 27 71 34